



श्री महालक्ष्मी को-ऑप. बँक लि., कोल्हापूर चे पोटनियम

१) नांव :

बँकेचे नांव श्री महालक्ष्मी को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड, कोल्हापूर असे राहिल. आणि सदर संस्थेची नोंदणी महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० नोंदणी क्र. १३२ दि. १०/१०/१९३३ अन्वये झाली असून रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया मार्फत बँकेस बँकिंग व्यवहार करण्याचा परवाना क्र. यु.बी.डी. /एम. एच. ७०९ पी दि. ०४/१२/१९८६ नुसार मिळाला आहे.

२) नोंदणीकृत कार्यालय :

१) बँकेचे मुख्य व नोंदणीकृत कार्यालय “श्री भवन” सि.स.नं. १६७, बी वॉर्ड, कोल्हापूर, पिनकोड नं. ४१६ ०१२ महाराष्ट्र राज्य या पत्यावर असेल.

२) वरील पत्यामध्ये कोणताही बदल करावयाचा झाल्या सदर पोटनियमाची महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० मध्ये दिलेल्या पध्दतीनुसार दुरुस्ती करावी लागेल व त्याची रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचा नियमानुसार पुर्तता करणेत येईल.

३) कार्यक्षेत्र :

बँकेचे कार्यक्षेत्र संपूर्ण महाराष्ट्र राज्याच्या भौगोलिक सीमांपर्यंत राहिल. सध्याचे कार्यक्षेत्र कोल्हापूर व पुणे या जिल्हयांच्या भौगोलिक क्षेत्रापुरते मर्यादित आहे. यामध्ये कोणताही बदल करावयाचा असल्यास रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया व नोंदणी अधिकारी यांच्या नियमानुसार तो करणेत येईल.

४) व्याख्या :

१) “कायदा म्हणजे महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० व त्यामध्ये वेळोवेळी होणाऱ्या दुरुस्त्या होय.

२) “नियम म्हणजे महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० च्या अनुषंगाने तयार करण्यात आलेले महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम १९६१ व त्यामध्ये वेळोवेळी होणाऱ्या दुरुस्त्या होय.

३) “निबंधक” म्हणजे महाराष्ट्र सहकारी अधिनियम १९६० च्या तरतूदीनुसार नेमण्यात आलेल्या सहकारी संस्थांचा “निबंधक” ही व्यक्ती होय.

४) “पोटनियम” म्हणजे बँकेचे सध्या अस्तित्वात असलेल्या व कायदानुसार नोंदणी करण्यात आलेले अथवा करण्यात येणारे पोटनियम व त्यामध्ये वेळोवेळी झालेल्या अथवा करण्यात येणाऱ्या दुरुस्त्या होय.

५) “जनरल बॉडी” म्हणजे बँकेचे सर्व सभासद होय.

६) “बोर्ड” म्हणजे बँकेचे संचालक मंडळ होय.

७) “सर्वसाधारण सभा” म्हणजे सर्व सभासदांची सभा. यामध्ये विशेष सर्वसाधारण सभेचाही समावेश होईल.

८) “मुख्य कार्यकारी अधिकारी” म्हणजे बँकेतील सर्वोच्च कार्यकारी अधिकारी होय. सदर अधिकाऱ्यास इतर कोणत्याही नावाने उदा. सरव्यवस्थापक, कार्यकारी संचालक असे संबोधले तरी त्यास मुख्य कार्यकारी अधिकारी असेच समजण्यात यावे. असा अधिकारी हा बँकेच्या संचालक मंडळाचा पदसिद्ध व कार्यलक्षी संचालक सदस्य असेल.

९) “व्यक्ती” म्हणजे कोणताही प्रौढ व्यक्ती जी इंडियन काँट्रॅक्ट अॅक्ट १८७२ च्या कलम ११ नुसार करार करू शकते, स्वतःच्या मालकीची मालकी संस्था असलेली व्यक्ती, व्यक्तीची संघटना किंवा समुह, भारतीय भागीदारी कायदा १९३२ अन्वये नोंदलेली भागीदारी संस्था, अविभक्त हिंदू कुटुंब, प्रचलित कायदानुसार / दुरुस्तीनुसार नोंदणी करण्यात आलेली कोणतीही कंपनी अथवा संस्था, राज्य सरकार, सार्वजनिक विश्वस्त संस्था किंवा इतर कोणत्याही संस्था होय.

१०) “पदाधिकारी” म्हणजे संचालक मंडळाने निवडलेले अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, नेमणूक करण्यात आलेले मुख्य कार्यकारी अधिकारी, संचालक सदस्य, अवसायक, प्रशासक व अन्य अशी कोणतीही व्यक्ती जिची नियुक्ती महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० व त्याखालील नियमांतर्गत व बँकेच्या पोटनियमांनुसार बँकेचा व्यवसाय चालविण्यासाठी आदेश / मंजूरी देणारी व्यक्ती.

११) “सामान्य सभासद” म्हणजे बँकेच्या नोंदणीसाठी करण्यात आलेल्या अर्जात सहभागी होणारी व्यक्ती अथवा नोंदणीनंतर, कायदा, नियम व पोटनियमांनुसार ज्याचे सभासदत्व स्वीकारण्यात आलेले आहे अशी व्यक्ती.

१२) “नाममात्र सभासद” म्हणजे सदर पोटनियमातील तरतूदीनुसार ज्या व्यक्तीचे सभासदत्व स्वीकारले आहे अशी व्यक्ती.

१३) “क्रियाशील सभासद” म्हणजे बँकेच्या व्यवहारामध्ये सहभागी असणारी व पोटनियमातील तरतूदीनुसार बँकेच्या सेवा व प्रॉडक्ट यांचा लाभ घेणारी व्यक्ती.

१४) “संयुक्त सभासद” म्हणजे दुसऱ्या सभासदाबरोबर बँकेचे भाग धारण केलेली व्यक्ती. अशा व्यक्तीचे नांव भाग प्रमाणपत्रावर पहिले असणार नाही.

१५) “सहकारी संस्था” म्हणजे महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० अन्वये नोंदणी करण्यात आलेली संस्था अथवा नोंदणी कृत अशी समजण्यात येणारी सहकारी संस्था (Deemed to be).

१६) “फेडरल सहकारी संस्था” म्हणजे सहकार कायद्यांतर्गत नोंदणी झालेली सहकारी संस्थांचे फेडरेशन / असोसिएशन. सदर फेडरेशन / असोसिएशन चे सभासदत्व बँकिंग व्यवसाय करणाऱ्या सहकारी संस्थांनाच मिळू शकेल.

१७) “सहकारी बँक” म्हणजे महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० अन्वये नोंदणी करण्यात आलेली अथवा नोंदणी कृत अशी समजण्यात येणारी सहकारी संस्था (Deemed to be). अशा संस्थेला बँकिंग रेग्युलेशन अॅक्ट १९४९ (सहकारी बँकांना लागू केलेले) अन्वये लायसेन्स प्रदान करण्यात आले आहे किंवा प्रदान करण्यात येणार आहे.

१८) “रिझर्व्ह बँक” म्हणजे आर.बी.आय. अॅक्ट १९३४ नुसार निर्माण करण्यात आलेली भारतीय रिझर्व्ह बँक.

१९) “ठेव विमा महामंडळ” म्हणजे ठेव विमा महामंडळ कायदा १९६१ च्या कलम ३ नुसार स्थापन करण्यात आलेले ठेव विमा व पत हमी महामंडळ होय.

२०) “डिफॉल्टर” म्हणजे महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० चे कलम ७३ सीए नुसार डिफॉल्ट करणारी व्यक्ती.

२१) “विलफूल डिफॉल्टर” म्हणजे रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाच्या विविध आदेशांचे व मार्गदर्शक तत्वांचे हेतुपुरःसर उल्लंघन करणारा थकबाकीदार सभासद होय.

२२) “सहकार वर्ष” म्हणजे दि. ०१ एप्रिल ते दि. ३१ मार्च मधील कालावधी.

२३) “कार्यक्षेत्र” म्हणजे पोटनियम नुसार ज्या क्षेत्रामधील व्यक्तींना बँकेचे सभासद म्हणून स्वीकारण्यात येते असे क्षेत्र.

२४) “सहकारी तत्त्वे” म्हणजे सहकारी तत्त्वे होय.

२५) “राज्य सरकार” म्हणजे महाराष्ट्र राज्याचे सरकार होय.

२६) “कर्मचारी” म्हणजे बँकेच्या सेवेमध्ये कार्यरत असलेली व बँकेशी करारान्वये नोकरीत असलेली व्यक्ती. मात्र कमिशन बेसिसवर काम करणाऱ्या व्यक्तीस कर्मचारी समजण्यात येणार नाही.

२७) “नोटीफिकेशन” म्हणजे केंद्र व राज्य सरकारच्या अधिकृत गॅझेटमध्ये प्रसिध्द करण्यात आलेले नोटीफिकेशन.

२८) “बँक” म्हणजे श्री महालक्ष्मी को-ऑप. बँक लि., कोल्हापूर.

२९) “बी.आर.अॅक्ट” म्हणजे सहकारी बँकांना लागू असणारा बँकिंग रेग्युलेशन अॅक्ट १९४९.

३०) “कार्यलक्षी संचालक” म्हणजे कार्यकारी संचालक अथवा मुख्य कार्यकारी अधिकारी अथवा कोणत्याही अशा पदावर असणारी व्यक्ती जी संचालक मंडळाने मुख्य कार्यकारी नेमली आहे व अशी समाविष्ट केलेली कोणतीही व्यक्ती.

५) उद्दीष्टे :

बँकेचा मुख्य उद्देश हा सभासदांचे हित जपणे हा असून सभासदांमध्ये सामाजिक व आर्थिक प्रगती साधणे व सदर प्रगती सहकाराच्या तत्वानुसार स्वतःसाठी व एकमेकांसाठी एकमेकांच्या मदतीद्वारे साधणे.

१) सभासदांमध्ये काटकसर, स्वावलंबन व सहकार्याची भावना वृद्धिंगत करणे.

२) जनतेकडून ठेवी स्वीकारणे, त्याचा विनियोग कर्ज देणे अथवा गुंतवणूक करणे तसेच स्वीकारलेल्या ठेवी मागणी करताच मुदतीने चेक, डिमांड ड्राफ्ट अथवा इतर कोणत्याही मार्गाने परत करणे.

३) ठेवीदारांचे हित जपणे.

४) कर्ज अथवा पैशाची उभारणी करणे.

५) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया / निबंधकांच्या नियमानुसार सभासदांना अथवा नाममात्र सभासदांना, तारण घेवून अथवा तारणाशिवाय कर्ज अथवा उचल देणे.

६) हस्तांतरास, वर्ग करण्यास योग्य अथवा अयोग्य असणाऱ्या हुंड्या देणे, स्वीकारणे, खरेदी करणे, विकणे अथवा डिस्काउंट करणे. वचन चिठ्ठ्या, ड्राफ्ट्स, कुपन्स, रेल्वे रसिदा, हमीपत्रे, दाखले, वॉरंट्स, शेअर्स, डिबेंचर्स व इतर सुरक्षापत्रे काढणे, विकत घेणे, विकणे, स्वीकारणे, डिस्काउंट करणे, वसूल करणे इत्यादी व्यवहार करणे.

७) हमीपत्र (लेटर ऑफ क्रेडिट), प्रवासी चेक (ट्रॅव्हलर्स चेक) व सक््युलर नोट्स देणे व मंजूर करणे.

८) रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार विदेशी बँक चलनांची खरेदी-विक्री करणे, विदेशी चलनाचे सर्व व्यवहार करणे, तसेच सोने, चांदी लगड अथवा इतर स्वरूपात खरेदी करणे अथवा विकणे.

९) सर्व प्रकारच्या गुंतवणूकी, स्टॉक्स, शेअर्स, कर्ज रोखे, वचनचिठ्ठ्या करारनामे, सिक््युरिटीज् स्वीकारणे, ताब्यात ठेवणे व या संबंधीचे कमिशन, अंडर रायटिंग आदी व्यवहार करणे.

१०) ग्राहकांच्या वतीने बॉण्ड्स, कर्ज रोखे, वचनचिठ्ठ्या व इतर सर्व प्रकारचे दस्तावेज (सिक््युरिटीज्) विकत घेणे व विकणे.

११) सर्व प्रकारचे बॉण्ड्स, कर्ज रोखे, वचन चिठ्ठ्या व इतर प्रकारच्या मौल्यवान वस्तू ठेवीच्या स्वरूपात अथवा सुरक्षित तिजोरीत ठेवण्यासाठी स्वीकारणे.

१२) सुरक्षित तिजोरी घर (सेफ डिपॉझीट व्हॉल्ट) व तदनुषंगिक सेवा उपलब्ध करून देणे.

१३) सुरक्षा पत्रे व रोख रकमांची देवाण-घेवाण करणे, पाठविणे.

१४) कर्ज व उचलीचे व्यवहार / निगोशिअेशन (बोलणी) करणे.

१५) ग्राहकांच्या वतीने हमीपत्र (गॅरंटी), नुकसान भरपाई (इंडेमनिटी) व्यवहार करणे.

१६) राज्य सरकार, नगरपालिका, सहकारी व इतर संस्था, कॉर्पोरेशनस, संघटना यांचे शेअर्स, कर्ज रोखे, कर्ज, स्टॉक संबंधीचे विमा, हमी, व्यवस्थापन सहभाग इत्यादीबाबतचे व्यवहार करणे.

१७) बँकेच्या हिताच्या व उपयुक्ततेच्या दृष्टीने वास्तू संपादन करणे, बांधणे, तिची देखभाल करणे, वास्तूमध्ये बदल करणे अथवा रूपांतर करणे.

१८) बँकेच्या पूर्ण अथवा अंशतः येण्यापोटी ताब्यात असलेल्या मालमत्तेची व्यवस्था करणे, विकणे अथवा अन्य तऱ्हेने विल्हेवाट लावणे.

१९) सभासदांना सहकार व बँकिंग या विषयावर प्रशिक्षण देणे.

२०) सहकार खाते व रिझर्व्ह बँकेच्या परवानगीने बँकेच्या कार्यक्षेत्रामध्ये जनतेला बँकिंग सेवा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने शाखा, विस्तारित कक्ष, ए.टी.एम. अथवा उपकार्यालय उघडणे.

२१) सहकार खाते व रिझर्व्ह बँकेच्या परवानगीने इतर कोणत्याही सहकारी संस्थेचा कारभार पूर्णपणे अथवा अंशतः ताब्यात घेणे अथवा व्यवस्थापन करण्यासाठी घेणे.

२२) सभासदांच्या, बँकेच्या आजी व माजी कर्मचाऱ्यांच्या हिताच्या दृष्टीने पूरक अशा संघटना, संस्था, निधी, विश्वस्त निधी स्थापन करणे, स्थापन करण्यास मदत करणे अथवा त्यामध्ये सहभागी होणे. तसेच बँकेचे आजी व माजी कर्मचारी व त्यांचेवर अवलंबून असणाऱ्या किंवा संबंधित व्यक्तीस पेन्शन मंजूर करणे, विमा उतरविणे, धर्मादाय व परोपकार करण्याच्या उद्देशाने कार्यरत असणाऱ्या सार्वजनिक संस्थांना हमी देणे, वर्गणी देणे अथवा त्यांचे व्यवस्थापन पाहणे, ट्रस्टी म्हणून काम करणे.

२३) सभासदांचा आर्थिक स्तर उंचावण्यासाठी विविध योजना आखणे व राबविणे.

२४) लघु व कुटीर उद्योग धंद्यांना अर्थ पुरवठा व तंत्रज्ञानास सहाय्य करणे, स्वयंरोजगारी उद्योजकांना स्वतःचा उद्योग धंदा उभा करण्यास मदत करणे.

२५) जेथे आवश्यक असेल तेथे रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार व इतर बँका अथवा संस्था यांच्या सहभाग कर्ज योजनेत भाग घेवून गरजूंना कर्ज पुरवठा करणे.

२६) बँकिंग रेग्युलेशन १९४९ (सहकारी बँकांना लागू केलेले) चे कलम ६ (१) नुसार इतर सर्व व्यवहार करणे.

२७) विविध शासकीय संस्था, नियशासकीय संस्था व कायद्याच्या तरतूदीने अस्तित्वात येणाऱ्या संस्था इत्यादींसाठी अधिकृत प्रतिनिधी संस्था म्हणून निधी जमा करण्याचे काम करणे.

२८) महाराष्ट्र को-ऑप. हौसिंग फायनान्स सोसायटी, आयुर्विमा महामंडळ, सरकारी / निमसरकारी व इतर आर्थिक संस्था यांचेकडून पुनर्वित्त प्राप्त होईपर्यंत तात्पुरत्या स्वरूपाचा अथवा कायम स्वरूपाचा कर्ज पुरवठा सहकारी गृह निर्माण संस्थांना निबंधक व रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया यांच्या पूर्व परवानगीने करणे.

२९) केंद्र / राज्य सरकारने सुचविल्यानुसार इतर कोणत्याही स्वरूपाचा व्यवसाय जो सहकारी बँका कायदेशीरपणे करू शकतात असा व्यवसाय करणे.

३०) बँकेचे सभासद, ठेवीदार, ग्राहक, सार्वजनिक संस्था, इतर बँका व संलग्न संस्था यांना संगणक प्रणालीच्या आधारे आर्थिक, तांत्रिक कायदेशीर व तदनुषंगिक सेवा पुरविणे.

३१) विमा कंपन्यांबरोबर करार करून कॉर्पोरेट / रेफरल पध्दतीनुसार विमा व्यवसाय अंगीकारणे.

३२) रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार कोणत्याही प्रचलित कायद्यानुसार एक अथवा एकापेक्षा जास्त संलग्न संस्था उभारणेसाठी प्रवर्तक म्हणून काम करणे.

३३) रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार क्रेडिट / डेबिट कार्ड व्यवसाय सुरु करणे.

३४) रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार मर्चंट बँकिंग अथवा डिपॉझिटररी सेवा, डिमॅट सेवा पुरविणे.

३५) निबंधक व रिझर्व्ह बँक यांच्या नियमानुसार समान उद्दिष्टे असलेल्या सहकारी संस्थांचे विलिनीकरण करून घेणे, व्यवस्थापन पाहणे, ताब्यात घेणे.

३६) बँकेच्या उद्देशास अनुसरून व बँकेच्या वाढीस उत्तेजक अशा व्यवसायांपैकी आवश्यक असेल तो व्यवसाय करणे.

३७) रिझर्व्ह बँकेला मान्य असलेला इतर कोणत्याही स्वरूपाचा व्यवसाय करणे.

६) निधी :

अ) खालील साधनांनी निधी उभारता येतील.

१) कोणत्याही प्रकारचे भाग भांडवल.

२) प्रवेश फी

३) वर्गणी

४) ठेवी

५) कर्जे, कॅशक्रेडिट, ओव्हरड्राफ्ट व उचल

६) देणग्या, अनुदान व आर्थिक सहाय्य.

७) नफा

८) बाहेरील व्यावसायिक कर्जे (ई.सी.बी.)

९) फ्लोटिंग तारणी / विनातारणी बॉण्डस्

१०) पुनर्वित्त, हमीपत्रे (लेटर ऑफ क्रेडिट)

११) नॉन कन्व्हर्टिबल डिबेंचर्स अथवा रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार इतर कोणतीही साधने.

१२) निबंधक व रिझर्व्ह बँक यांच्या नियमानुसार वेळोवेळी उपलब्ध होणारी इतर साधने.

ब) बँकेने उभारलेले निधी, बँकेने ठरविलेली उद्दिष्टे साध्य करणेसाठी वापरणेत येईल.

७) कर्जे उभारणी मर्यादा :

कोणत्याही आर्थिक वर्षामध्ये बँकेची बाहेरील कर्ज उभारण्याची कमाल मर्यादा कायदा, नियम यानुसार किंवा निबंधक यांचे परवानगीनुसार राहिल.

८) भाग भांडवल :

बँकेचे अधिकृत भाग भांडवल रु. १५,००,००,०००/- (अक्षरी रूपये पंधरा कोटी फक्त) इतके असून ते रु. ५०/- दर्शनी किंमतीच्या ३०,००,००० इतक्या भागात विभागलेले असेल.

९) सभासदत्व :

बँकेमध्ये पुढील प्रकारचे सभासद असतील.

१) सामान्य सभासद

२) क्रियाशील सभासद

३) नाममात्र सभासद

१०) सामान्य सभासद :

१) बँकेच्या कार्यक्षेत्रामध्ये राहणारी अथवा व्यवसाय करणारी व ज्या व्यक्तीला बँकेच्या सेवांची गरज आहे व ती गरज बँक पुरवू शकत असेल व त्या व्यक्तीचा व्यवसाय बँकेच्या व्यवसायाशी समांतर अथवा संघर्ष निर्माण करणारा नसेल तर अशा व्यक्तीस सामान्य सभासद म्हणून स्वीकारले जाईल.

२) बँकेचे सामान्य सभासद व म्हणून खालील दिलेल्या यादीव्यतिरिक्त कोणत्याही व्यक्तीस सभासद म्हणून स्वीकारले जाणार नाही.

अ) सज्ञान असलेली व इंडियन कॉन्ट्रॅक्ट १८७२ च्या कलम ११ करार करण्यास पात्र असलेली व्यक्ती.

ब) स्वतःच्या मालकीच्या संस्था असलेल्या व्यक्ती (प्रोप्रायटरी).

क) भारतीय भागीदारी कायदा १९३२ नुसार नोंदणी झालेली भागीदारी संस्था.

ड) अविभक्त हिंदू कुटुंब

इ) कंपनी कायदानुसार नोंदविलेली कंपनी अथवा अन्य प्रचलित कायदानुसार नोंदविलेल्या संस्था.

फ) स्थानिक स्वराज्य संस्था (लोकल ऑथॉरिटी)

ग) विश्वस्त संस्थांसाठी प्रचलित असलेल्या कायदानुसार नोंदविलेली विश्वस्त संस्था.

ह) मा. निबंधक यांनी व्यक्ती समुह किंवा व्यक्तींची संघटना यांचे कार्य व स्वरूप यांचा विचार करून परवानगी दिलेला कोणताही व्यक्तीचा वर्ग.

ई) राज्य / केंद्र सरकार.

३) बँकेचा कोणताही कर्मचारी सामान्य सभासदत्वास पात्र असणार नाही. सध्या जे कर्मचारी सभासद आहेत त्यांचे सभासदत्व त्वरीत संपुष्टात येईल.

११) सामान्य सभासदत्वासाठी अटी :

१) खालील अटी पूर्ण करण्याच्या अर्जदारास सामान्य सभासद म्हणून स्वीकारण्यात येईल. जर त्याने —

अ) विहित नमुन्यामध्ये लिखित स्वरूपात अर्ज केला असेल.

ब) प्रवेश शुल्कापोटी रु. १००/- अथवा संचालक मंडळ वेळोवेळी ठरवेल तितक्या रकमेचा भरणा केला असेल व किमान एका भागाची मागणी केली असेल.

क) कायदा, नियम व बँकेचे पोटनियम यानुसार सर्व अटींची पूर्तता केली असेल.

२) मा. संचालक मंडळ सभेमध्ये त्याचा अर्ज मंजूर होवून त्यास सभासद म्हणून स्वीकारण्यास मान्यता मिळणे आवश्यक आहे.

३) जर कोणत्याही व्यक्तीने खालील अटींची पूर्तता केली नसेल तर ती सभासदत्व सभासद म्हणून स्वीकारण्यास अपात्र होईल.

अ) वयाची अट १८ वर्षे पूर्ण केली नसतील अशी व्यक्ती.

ब) अधिकृत न्यायालयाने दिवाळखोर अथवा दोषमुक्त न केलेला दिवाळखोर ठरविले असेल अशी व्यक्ती.

क) कोणत्याही गुन्ह्यासाठी शिक्षा झाली असेल अशी व्यक्ती. (अशा गुन्ह्यांमध्ये राजकीय स्वरूपाचे अथवा चारित्र्यहननाचे अथवा अप्रामाणिकपणाचे गुन्हे सोडून इतर गुन्ह्यांचा समावेश असेल आणि शिक्षा होवून ५ वर्षांचा कालावधी लोटला असेल अशा व्यक्तींचा समावेश होणार नाही.)

१२) सभासदाचे हक्क व अधिकार :

प्रत्येक सामान्य सभासदांना पुढील हक्क प्राप्त होतील.

१) सभासदास कायदा, नियम व पोटनियम यानुसार लागू असलेले सर्व हक्क राहतील. परंतु जोपर्यंत सभासद कायदा, नियम व पोटनियम यानुसार आवश्यक तेवढे भाग खरेदी करत नाही किंवा त्यासाठी आवश्यक रकमेचा भरणा करत नाही तोपर्यंत त्यास सभासदत्वाचे हक्क बजावता येणार नाहीत.

त्याशिवाय बँकेने किमान भाग भांडवलाची मर्यादा वाढविली व त्याप्रमाणे सभासदास मागणी नोटीस पाठवून तीन वर्षांचा कालावधी दिल्यास सभासदत्वाचे हक्क बजावण्याकरीता त्या रकमेचा भरणा करणे आवश्यक राहिल.

२) बँकेच्या सभासदांची कर्तव्ये पुढील प्रमाणे —

अ) अगोदरच्या सलग पाच वर्षातील किमान एका वार्षिक सर्वसाधारण सभेस उपस्थित राहणे.

ब) अगोदरच्या सलग पाच वर्षांमध्ये बँकेच्या पोटनियमामध्ये उल्लेख केल्याप्रमाणे बँकेच्या सेवा व प्रॉडक्टचा किमान एकदा लाभ घेणे.

जो सभासद अगोदरच्या सलग पाच वर्षातील किमान एका वार्षिक सर्वसाधारण सभेस उपस्थित राहिला नसेल आणि अगोदरच्या सलग पाच वर्षांमध्ये बँकेच्या पोटनियमामध्ये उल्लेख केल्याप्रमाणे किमान एकदा बँकेच्या सेवांचा लाभ घेतला नसेल अशा सभासदास अक्रियाशील सभासद म्हणून वर्गीकरण

केल्याबाबतचे पत्र असे आर्थिक वर्ष संपल्यानंतर ३० दिवसांचे आत पाठविण्यात येईल.

जो अक्रियाशील सभासद नंतरच्या सलग पाच वर्षातील किमान एका वार्षिक सर्वसाधारण सभेस उपस्थित राहणार नाही आणि नंतरच्या सलग पाच वर्षांमध्ये बँकेच्या पोटनियमामध्ये उल्लेख केल्याप्रमाणे किमान एकदा बँकेच्या सेवांचा लाभ घेणार नाही त्याला कायद्याच्या कलम ३५ नुसार निष्कासित करण्यात येईल.

ज्या सभासदास अक्रियाशील सभासद म्हणून संबोधले जाईल त्याला परत क्रियाशील सभासद होईपर्यंत बँकेच्या कोणत्याही सोई व सवलतीचा लाभ मिळणार नाही.

सभासद क्रियाशील आहे अथवा अक्रियाशील आहे यामध्ये मतभेद झाल्या याबाबतचे अपील निबंधकांकडे अशी सूचना मिळाल्यापासून ६० दिवसांचे आत करता येईल.

कायद्यामधील सदर दुरुस्ती प्रसिध्द झाल्यानंतर लगेचच ज्या बँकांची निवडणूक होणार आहे अशा बँकांच्या सर्व सभासदांना जोपर्यंत ते अक्रियाशील सभासद म्हणून वर्गीकृत केले जात नाही तोपर्यंत त्या सभासदास मतदानाचा अधिकार राहिल.

१३) सभासदत्वाचा अर्ज व त्याबाबतची कार्यवाही :

अ) सामान्य सभासदत्वासाठी अर्जदाराने बँकेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांकडे विहित नमुन्यात रु. १००/- इतक्या प्रवेश फी सहित अर्ज सादर केला पाहिजे. अर्जदाराने त्याबरोबरच बँकेच्या एका भागाची रक्कम रु. ५०/- प्रमाणे वीस भागांची रक्कम रु. १,०००/- अर्ज सादर करतांना भरली पाहिजे.

ब) जे अर्ज सर्व दृष्टीने पूर्णपणे भरलेले आहेत व योग्य त्या रकमेचा भरणा केलेला आहे, अशा अर्जावर बँकेतर्फे अर्ज मिळालेपासून ९० दिवसांचे आत निर्णय घेतला जाईल व असा निर्णय घेतल्यापासून ६० दिवसांचे आत तो अर्जदारास कळविला जाईल.

१४) क्रियाशील सभासद :

क्रियाशील सभासद म्हणजे अशी व्यक्ती जिला सामान्य सभासद म्हणून प्रवेश दिला आहे आणि —

अ) जो सभासद अगोदरच्या सलग पाच वर्षातील किमान एका वार्षिक सर्वसाधारण सभेस उपस्थित राहिला आहे.

ब) ज्या सभासदाने अगोदरच्या सलग पाच वर्षांमध्ये बँकेच्या पोटनियमामध्ये उल्लेख केल्याप्रमाणे किमान एकदा बँकेच्या सेवांचा लाभ घेतला आहे.

१५) क्रियाशील सभासद होण्यासाठी किमान अटी :

क्रियाशील सभासद होण्यासाठी बँकेच्या सामान्य सभासदास पुढील प्रमाणे सेवा अटींची पूर्तता करावी लागेल —

१) बँकेच्या सामान्य सभासदाने रु. १,०००/- चे किमान भागभांडवल धारण केलेले पाहिजे.

आणि

२) ज्या सभासदाने बँकेच्या ठेवी / कर्ज / इतर प्रॉडक्ट्स यापैकी कोणत्याही सेवेचा किमान रु. १,०००/- चा लाभ मागील सलग पाच वर्षांमध्ये किमान सलग दोन वर्षे घेतला असला पाहिजे.

तरतूद १ —

“ठेव धारक” म्हणजे ज्या सामान्य सभासदाची बँकेच्या सर्व प्रकारच्या ठेव खात्यांमधून मागील पाच वर्षांतील सलग दोन वर्षांकरिता किमान सरासरी रक्कम रु. १,०००/- इतकी एकूण ठेवी स्वतःच्या नांवे अथवा ज्या संस्थेचा मालक / संचालक / पदाधिकारी / ट्रस्टी म्हणून प्रतिनिधीत्व करत असेल त्या संस्थेच्या / कंपनीच्या / सोसायटीच्या / ट्रस्टच्या खात्यांमध्ये आहे अशी व्यक्ती.

तरतूद २ —

“कर्जदार” म्हणजे असा सामान्य सभासद की जो मागील पाच वर्षांतील सलग दोन वर्षांपासून बँकेच्या कोणत्याही प्रकारच्या कर्ज सवलतीची किमान रु. १,०००/- ची मंजूर सुविधा वापरत आहे.

१६) क्रियाशील सभासदांचे अधिकार :

१) बँकेच्या संचालक मंडळाच्या निवडणूकीमध्ये मतदान करण्याचा अधिकार. तथापि कोणत्याही व्यक्तिगत सभासदास प्रतिनिधीद्वारे मतदान करता येणार नाही.

तथापि कोणतीही संस्था, कंपनी, भागीदारी फर्म, अविभक्त हिंदु कुटूंब, नोंदणीकृत विश्वस्त संस्था वा इतर संस्था, व्यक्तीचा समुह व संघटना यांना संचालक मंडळाच्या निवडणूकीमध्ये मतदान करणेसाठी प्रतिनिधीची नेमणूक करता येईल.

२) सामान्य सभासदांचे सदर पोटनियमामध्ये उल्लेख केलेले सर्व अधिकार क्रियाशील सभासदास राहतील.

१७) बँकेच्या निवडणूकांमध्ये मतदान करण्याचा अधिकार :

१) फक्त क्रियाशील सभासदांना त्यांनी कितीही भागभांडवल धारण केले असले तरी एका मताचा अधिकार राहिल.

२) क्रियाशील सभासद व्यक्तीस स्वतः मतदान करण्याचा अधिकार राहिल. तसेच कोणतीही संस्था, कंपनी, भागीदारी फर्म, अविभक्त हिंदु कुटुंब, नोंदणीकृत विश्वस्त संस्था वा इतर संस्था, व्यक्तीचा समुह व संघटना यांना संचालक मंडळाच्या निवडणूकीमध्ये मतदान करणेसाठी प्रतिनिधीची नेमणूक करता येईल.

३) क्रियाशील सभासदास कायद्याच्या कलम ७३ सीए (१) (i) मध्ये वर्णन केल्यानुसार डिफॉल्टर झाल्यास मतदान करता येणार नाही.

१८) संयुक्त सभासदत्व :- अधिकार व जबाबदाऱ्या -

- १) बँकेचे भाग एकापेक्षा जास्त व्यक्तीच्या नांवे संयुक्तरित्या घेता येतील.
- २) संयुक्त भागधारकाचे बाबतीत कोणत्याही मृत्यूनंतर ह्यात असलेल्या व्यक्ती संयुक्त / व्यक्तीगत भागधारक म्हणून गणल्या जातील.
- ३) संयुक्त भागधारक संबंधित भागांबाबतच्या देण्यास संयुक्तपणे आणि अथवा विभक्तरित्या जबाबदार राहतील.
- ४) संयुक्त भागधारकाचे बाबतीत भाग दाखल्यावर ज्याचे प्रथम नाव लिहिले असेल त्याला सभासदांचे सर्व हक्क प्राप्त होतील व तो वार्षिक सर्वसाधारण सभेची नोटीस मिळण्यास व जाहीर केल्यानुसार लाभांश मिळण्यास पात्र राहिल.
- ५) ज्यावेळेस क्रियाशील सभासद बँकेचे भाग एकापेक्षा जास्त व्यक्तींबरोबर संयुक्तरित्या धारण करत असेल त्यावेळेस ज्या व्यक्तीचे नांव प्रथम असेल त्या व्यक्तीस, मतदानाचे अधिकार प्राप्त होतील. पण त्या व्यक्तीच्या गैरहजेरीत ज्या व्यक्तीचे नाव दुसऱ्या नंबरवर असेल त्या व्यक्तीस मतदानाचे अधिकार असतील पहिल्या दोघांच्या अनुपस्थितीत हाच नियम प्रत्येक पुढील नावे असलेल्या व्यक्तीस लागू होईल. मात्र अशी व्यक्ती अज्ञान असता कामा नये.

१९) नाममात्र सभासद :

- १) एखादी व्यक्ती ठेवीदार, अविभक्त कुटुंबाची सहभागीदार असेल अथवा मान्यतादार व कर्जदार सभासदास जांमिनदार म्हणून राहणार असेल अथवा एखाद्या व्यक्तीस तात्पुरती गरज भागविण्यासाठी रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार तात्पुरते कर्ज घ्यावयाचे असेल त्यास विहित नमुन्यात अर्ज व विनापरतीची प्रवेश फी रु. १००/- भरल्यानंतर, परंतु कर्जदार व जांमिनदार म्हणून असलेली सर्व देणी परत केल्यानंतर आपोआप त्याचे नाममात्र सभासदत्व संपुष्टात येईल या अटीवर आणि जो बँकेच्या कार्यक्षेत्रामध्ये कार्यरत आहे अशा व्यक्तीस नाममात्र सभासद करून घेता येईल.

२) बँकेच्या कर्मचाऱ्यांनाही नाममात्र सभासद होता येईल व त्याला नाममात्र सभासदांप्रमाणे फायदे मिळतील.

३) नाममात्र सभासद पुढील बाबींना पात्र असणार नाही.

अ) भाग दाखल मिळणे.

ब) लेखापरिक्षण झालेली आर्थिक पत्रके व वार्षिक अहवाल मिळणे.

क) वार्षिक सर्वसाधारण सभा व विशेष सर्वसाधारण सभांना हजर राहणे, भाग घेणे, मतदान करणे.

ड) लाभांश मिळणे.

इ) संचालक मंडळाच्या निवडणूकीस उभे राहणे व मतदान करणे.

२०) सभासदांची जबाबदारी :

सभासदांनी घेतलेल्या भागांच्या रकमेइतकीच त्याची जबाबदारी मर्यादित राहिल. माजी सभासदांची जबाबदारी ज्यावेळी त्यांचे सभासदत्व रद्द झाले त्यावेळेपासून दोन वर्षांपर्यंत राहिल. तसेच मर्यादित सभासदांचे मालमत्तेवर त्यांच्या जबाबदारीपोटी दोन वर्षांपर्यंत बोजा राहिल.

२१) सभासदांची ओळख (के.वाय.सी. नॉर्मस् लागू करणेबाबत) :

बँकेबरोबर होणाऱ्या सर्व व्यवहारांचे बाबतीत सभासदांची ओळख असणे आवश्यक आहे. सदर ओळखीसाठी सर्व व्यक्तिगत सभासदांनी रिझर्व्ह बँकेने लागू केलेल्या आपला ग्राहक जाणा (के.वाय.सी.) या मार्गदर्शक तत्वांची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. सध्या असलेल्या सभासदांनी सुध्दा सदर बाबींची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. सभासदांची ओळख बँकेमधील अधिकारी किंवा अधिकृत अधिकारी करतील. यासाठी सभासदांना बँकेकडून पहिले एक ओळखपत्र निःशुल्क दिले जाईल. ज्यावेळी सभासदास त्याचा कोणताही हक्क बजावयाचा असेल उदा. वार्षिक सर्वसाधारण सभेस उपस्थित राहणे व मतदान करणे, लाभांश पत्र घेणे, कर्जदार / जामिनदार म्हणून करार करणे, संचालक मंडळाच्या निवडणूकीत मतदान करणे इत्यादी किंवा अन्य कोणताही हक्क जो बँक वेळोवेळी प्रसिध्द करेल त्यावेळी हक्क बजावताना ओळखपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल.

संचालक मंडळाच्या निवडणूकीसाठी भारताच्या निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेले कोणतेही ओळखपत्र सादर करता येईल.

सभासदास ओळखपत्र सादर करणे अशक्य झाल्यास त्यावेळी त्या कारणापुरता त्याचा हक्क बँक नाकारू शकेल.

ओळखपत्र हरविल्या अथवा गहाळ झाल्यास बँकेडून ओळखपत्राची दुसरी प्रत मिळेल. तथापि अशा प्रतीस बँकेने वेळोवेळी ठरविलेले नाममात्र शुल्क आकारले जाईल.

टीप - सदर पोटनियमामध्ये अधिकृत अधिकारी म्हणजे बँकेने सदर कामकाजासाठी नेमलेली व्यक्ती / नेमलेल्या व्यक्ती होय.

२२) सभासदत्वाचा राजीनामा देणे :

१) सभासद आपल्या सभासदत्वाचा राजीनामा देवून स्वतःचे भाग भांडवल संचालक मंडळाचे संमतीने परत घेवू शकेल. परंतू तसे करण्यापूर्वी त्यांचेकडे कर्ज व जामिनकीपोटी येणे असलेल्या सर्व रकमांची परतफेड झाली असली पाहिजे. तसेच सभासदत्वाचा राजीनामा देताना किमान १ वर्षाचा कालावधी झालेला असावा व त्यासाठी सूचना किमान १ महिना अगोदर देणे आवश्यक आहे. कोणत्याही सहकारी वर्षात अशा तऱ्हेने परत करण्यात येणारे भांडवल त्यापूर्वीच्या दि. ३१ मार्च रोजी असलेल्या वसूल भाग भांडवलाचे १० टक्के पेक्षा जास्त असणार नाही. अशा परत करण्यात येणाऱ्या भाग भांडवलाची किंमत त्या अगोदरच्या वर्षाच्या मुल्यांकनानुसार येणारी किंमत किंवा दर्शनी किंमत यापैकी कमी असणारी रक्कम असेल.

२) ज्या सभासदांनी राजीनामा देऊन भाग भांडवल काढून घेतले आहे. अशा सभासदांना राजीनामा दिल्यापासून किमान एक वर्षापर्यंत परत बँकेचे सभासदत्व मिळण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.

२३) सभासदत्वाचे निष्कासन करणे :

१) बँकेच्या कोणत्याही सभासदाचे निष्कासन हे कायदा, नियम व त्यासाठीच्या सर्वसाधारण सभेतील उपस्थित व मतदान करणाऱ्या सभासदांमधील ३/४ सभासदांच्या बहुमताने यासंबंधित पारित झालेल्या ठरावानुसार राहिल. कोणत्याही सभासदांच्या बँकेस अपायकारक ठरणाऱ्या व हानी पोहचवू शकणाऱ्या कृत्यांमुळे बँकेच्या कामकाजात अडचणी येत असतील तर अशा सभासदाचे निष्कासन बँक करेल. बँकेच्या दृष्टीने बँकेस सभासदाचे कृत्यांमुळे त्रास झाला आहे असे बँकेस आढळल्यास बँकेला तिच्या हिताचे रक्षणार्थ अशा सभासदाचे सभासदत्व रद्द करता येईल.

२) निष्कासन झालेल्या सभासदास त्याची बाजू कायदा व नियम यानुसार मा. निबंधक यांचेपुढे मांडता येईल व मा. निबंधकाचे मंजूरीनंतरच संबंधित सभासदाचे सभासदत्व संपुष्टात येईल.

३) निष्कासित झालेल्या कोणत्याही सभासदास निष्कासन झाल्यापासून एका वर्षाच्या कालावधीपर्यंत पुनश्च सभासदत्व दिले जाणार नाही.

२४) सभासदत्व संपुष्टात येणे :

पुढील बाबतीत सभासदत्व संपुष्टात येईल.

अ) व्यक्तिगत सभासदाचा मृत्यू झाल्यास किंवा भागीदारी संस्था, कंपनी व इतरांच्या बाबतीत विसर्जन अथवा दिवाळखोरी झाल्यास.

ब) नादारी जाहीर झाल्याने अथवा कायदेशीर तरतूदीने सभासद राहण्यास लायक न ठरल्यास.

क) सर्व भागांचे दुसऱ्याचे नावावर हस्तांतरण केल्यास. (सदर नियम हा ज्या बँकांचे नक्तमूल्य ऊणे नाही अशाच बँकांना लागू हाईल)

ड) राजीनामा दिल्याने किंवा सभासदत्व कमी करण्याची मागणी मान्य झाल्यास.

इ) सभासदाचे कायदा व नियमानुसार निष्कासन झाल्यास. अशा निष्कासनामुळे भागांची रक्कम जप्त करता येवू शकेल.

फ) कायदा, नियम व पोटनियम यानुसार अपात्र ठरल्यास.

ग) बँकेने Right of lien चा अधिकार वापरल्यास.

२५) भाग दाखला :

१) प्रत्येक व्यक्ती सभासद म्हणून स्वीकृत झाल्यावर त्या व्यक्तीने घेतलेल्या भागाबद्दल भाग दाखला (विना शुल्क) मिळण्यास पात्र होईल. भाग दाखल्यावर घेतलेल्या भागांचा उल्लेख असेल व त्यांचे अनुक्रमांक असतील, भाग दाखल्यावर बँकेचे अध्यक्ष अथवा अधिकार दिलेले संचालक व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या स्वाक्षऱ्या असतील. तसेच बँकेची मोहोर (सील) त्यावर असेल.

२) जर कोणताही भाग दाखला हरवला, गहाळ झाला, नष्ट झाला तर त्याऐवजी संचालक मंडळाने ठरविलेल्या दरानुसार शुल्क भरल्यानंतर दुसरा भाग दाखला दिला जाऊ शकेल. परंतु त्यासाठी सभासदाने भाग दाखला गहाळ झाल्याबाबतचा, हरवल्याबाबतचा, नष्ट झाल्याबाबतचा पुरावा सादर करणे आवश्यक आहे. तसेच सभासदाने त्यासाठी बँकेस आवश्यक तो इंडेमनिटी बाँड देणे आवश्यक आहे.

२६) नामांकन :

सभासदास आपले पश्चात बँकेतील हक्क जबाबदारी घेणेसाठी वारसाची नेमणूक करता येईल. वारस नेमणेबाबत विहित नमुन्यात अर्ज केला पाहिजे व त्याची नोंद बँकेचे नोंदणीकृत कार्यालयात ठेवलेल्या वारस नोंदणी रजिस्टरमध्ये झाली पाहिजे. जर वारस बँकेचा सेवक असेल तर मा. संचालक मंडळाची पूर्व परवानगी घेतली पाहिजे. कोणत्याही वेळी अगोदर नोंदलेले वारसपत्र मागे घेऊन नवीन वारसपत्र दाखल करता येईल मात्र त्यासंबंधीची लेखी माहिती बँकेस दिली पाहिजे. तसेच नवीन वारसपत्र दाखल करताना मा. संचालक मंडळाने वेळोवेळी ठरविलेले शुल्क भरावे लागेल.

२७) सभासदाचा मृत्यू :

सभासदाचे मृत्यूबाबत बँकेस माहिती झालेपासून व त्याबाबतच्या क्लेमची मागणी बँकेत आलेपासून त्या सभासदाच्या भागांची रक्कम नेमलेल्या वारस / वारसांना १२ महिन्यांच्या आत दिली पाहिजे. वारस नेमला नसेल तर संचालक मंडळास जो त्याचा कायदेशीर वारस आहे अथवा जो मृत्यू पावलेल्या सभासदाचा कायदेशीर प्रतिनिधी आहे, अशी खात्री असेल त्यास बँक रक्कम देईल. अशावेळी संचालक मंडळाने ठरविलेल्या अटीनुसार योग्य तो इंडेमनिटी बॉंड घाला लागेल.

२८) माजी सभासदांची जबाबदारी व मृत्यू पावलेल्या सभासदांची मालमत्ता :

१) माजी सभासदांची जबाबदारी अथवा मृत्यू पावलेल्या सभासदांची मालमत्ता येणे असलेल्या रकमेपोटी पुढीलप्रमाणे राहिल —

अ) माजी सभासदांच्याबाबतीत ज्या दिवशी त्याचे सभासदत्व संपुष्टात आले त्या दिवसापासून २ वर्षे.

ब) मृत्यू पावलेल्या सभासदाचे बाबतीत त्याचा मृत्यूच्या दिनांकापासून पुढे दोन वर्षाकरीता.

२) ज्यावेळी कायदानुसार बँकेस बँकिंग व्यवसाय गुंडाळण्याचा आदेश मिळेल त्यावेळी माजी सभासदांची जबाबदारी व आदेशाचे तारखेपूर्वी दोन वर्षांचे आत मृत्यू पावलेल्या सभासदाची मालमत्ता अवसायनाची प्रक्रिया पूर्ण होईपर्यंत चालू राहिल. परंतु सभासदाची जबाबदारी ही त्याचे सभासदत्व संपुष्टात येण्याच्या दिवशीची व मृत्यू पावलेल्या सभासदाची मृत्यूच्या दिनांकाचे वेळी असलेली राहिल.

२९) सभासदांचे भाग भांडवल, लाभांश व ठेवींवरिल बँकेचा हक्क :

सभासदाचे किंवा माजी सभासदाचे बँकेचे येणे असेल तर त्यापोटी बँक सभासदाचे असलेल्या भागांवर, लाभांशावर व ठेवींवर बँकेचा प्रथम अग्रहक्क व बोजा राहिल. बँक केव्हाही त्याच्या जबाबदारीपोटी त्याला देय असलेली रक्कम परस्पर वळती करून घेऊ शकेल.

३०) भाग वर्ग करणेबाबत :

एखाद्या सभासदास त्याने धारण केलेले एक किंवा अधिक भाग किमान एक वर्ष धारण केल्यानंतर संचालक मंडळाच्या संमतीने दुसऱ्या सभासदाच्या नांवे वर्ग करता येईल. मात्र ज्या सभासदाचे नांवावर भाग वर्ग झाले असतील त्याचे नाव भागांच्या रजिस्टरमध्ये नोंदले गेलेशिवाय वर्ग व्यवहार पूर्ण झाला असे म्हणता येणार नाही. तसेच यासाठी शुल्क म्हणून संचालक मंडळ वेळोवेळी ठरवेल ती रक्कम भरावी लागेल. (सध्या रु. १००/-)

खालील कारणासाठी भाग वर्ग करणे नाकारले जाईल.

- अ) जर सभासदावर कर्जाचा बोजा/जामिनकीची जबाबदारी असेल तर
- ब) जर भाग वर्ग करणे बँकेच्या हितसंबंधास हानीकारक असेल तर
- क) ज्या व्यक्तीच्या नांवावर भाग वर्ग करावयाचे असतील ती व्यक्ती पोटनियम क्र. ११ मधील तरतूदी पूर्ण करत नसली तर.
- ड) जर सभासदास धारण केलेले सर्व भाग वर्ग करावयाचे नसतील तर.

३१) सर्वसाधारण सभा :

- १) बँकेच्या सामान्य व क्रियाशील सभासदांचा समावेश सर्वसाधारण सभेत होईल.
- २) कायदा व नियम यांना अधिन राहून बँकेचे व्यवहाराबाबतचे सर्व अंतिम अधिकार सर्वसाधारण सभेकडे राहतील.
- ३) सर्वसाधारण सभा दोन प्रकारच्या असतील. (अ) वार्षिक सर्वसाधारण सभा (ब) विशेष सर्वसाधारण सभा.

३२) सर्वसाधारण सभेची कामे व अधिकार :

बँकेचे संचालक मंडळ ठरावाद्वारे दरवर्षी आर्थिक वर्ष संपलेनंतर सहा महिन्यांचे आत वार्षिक सर्वसाधारण सभा आयोजित करेल. सदर सभा खालील कामकाजाकरीता बोलावली जाईल.

- १) मागील सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त वाचून कायम करणे.
- २) बँकेच्या वार्षिक अहवालावर विचार करणे व अहवाल स्वीकृत करणे.
- ३) लेखापरीक्षण झालेल्या ताळेबंद व नफा-तोटा पत्रकावर विचार करणे व स्वीकृत करणे.
- ४) लेखापरीक्षकाने दिलेल्या लेखापरीक्षण अहवालावर विचार करणे व स्वीकृत करणे.
- ५) लेखापरीक्षण अहवालातील दोषदुरुस्ती अहवाल सादर करणे व स्वीकृत करणे.
- ६) कायदा व नियम यास अनुसरून संचालक मंडळाने शिफारस केलेल्या नफा वाटणीस मान्यता देणे.
- ७) पुढील वर्षाकरीता संचालक मंडळाने तयार केलेल्या अंदाजपत्रकाची आणि प्रगतीच्या तक्त्याची नोंद घेणे.
- ८) भविष्यातील दिर्घकालीन योजनांच्या दृष्टीकोनावर व वार्षिक कार्यवाहीबद्दलच्या योजनांवर विचार करणे व स्वीकृत करणे.

- ९) सभासदांचे निष्कासन करणे.
 - १०) पोटनियम दुरुस्त करणे.
 - ११) वैधानिक लेखापरीक्षकांची तसेच अंतर्गत लेखापरीक्षकांची नेमणूकी करणे व त्यांचे मानधन ठरविणे.
 - १२) सेवकांच्या आकृतीबंधास (स्टाफींग पॅटर्न) मान्यता देणे.
 - १३) संचालक मंडळ सदस्य व त्यांचे नातेवाईकांना दिलेल्या कर्जाबाबत माहिती घेणे.
 - १४) बँकेच्या स्वतःच्या उपयोगितेकरीता खरेदी केलेली जमीन किंवा इमारत, इमारतीचे बांधकामास मान्यता.
 - १५) बँकेच्या सभासदांचे शिक्षण व प्रशिक्षण याकरीता बँकेने केलेल्या प्रयत्नांची नोंद घेणे. याबाबत पुढील वर्षाच्या योजनेची नोंद घेणे.
 - १६) संचालक मंडळाच्या निवडणूकीचा निकाल जाहीर करणे (ज्यावर्षी निवडणूक होईल त्यावर्षी हा विषय ठेवणेत येईल.)
 - १७) सभेपुढे योग्यती सुचना देऊन मांडलेल्या व विचारार्थ ठेवलेल्या विषयांचा विचार करणे. मात्र असे विषय पोटनियम सुधारणा व सभासद काढून टाकणे याव्यतिरीक्त असले पाहिजेत. तसेच एखाद्या विषयाचा सहा महिनेचे आत पुर्नविचार करणेसंबंधीचा विषय नसावा.
- मा. अध्यक्षींच्या परवानगीने ठेवण्यात येणारे अन्य कोणतेही विषय.

३३) विशेष सर्वसाधारण सभा :

बँकेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी संचालक मंडळाच्या आदेशानुसार केव्हाही अथवा मा. निबंधक यांचेकडील सूचना मिळालेपासून अथवा २५० किंवा एकूण सभासदांमधील १/५ सभासदांच्या सहयाने आलेल्या लेखी विनंतीनुसार ३० दिवसांमध्ये विशेष सर्वसाधारण सभा बोलवतील. विशेष सर्वसाधारण सभेच्या फक्त सूचनेमध्ये दिलेल्या विषयांवर विचार केला जाईल.

३४) वार्षिक सर्वसाधारण सभा व विशेष सर्वसाधारण सभेची सूचना :

- १) वार्षिक सर्वसाधारण सभा १४ दिवस अगोदर लेखी स्वरूपात सर्व सभासदांना सूचना देवून बोलावली जाईल.
- २) वार्षिक सर्वसाधारण सभेची नोटीसबरोबर उपस्थितीबाबतचे सही न केलेले सर्टिफिकेट पाठविले जाईल. सदर सर्टिफिकेटवर वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या वेळी बँकेने नेमलेले अधिकृत अधिकारी सही करतील व असे सर्टिफिकेट उपस्थितीबाबतचा निर्णयाक पुरावा असेल.
- ३) विशेष सर्वसाधारण सभा ७ दिवस अगोदर लेखी स्वरूपात सर्व सभासदांना सूचना देवून बोलावली जाईल.

४) वार्षिक सर्वसाधारण सभेची सूचना नोंदणीकृत कार्यालयात, नोटीस बोर्डावर तसेच बँकेच्या शाखांमध्ये लेखापरीक्षण झालेल्या ताळेबंद, नफा-तोटा पत्रक, लेखापरीक्षकांचा मागील आर्थिक वर्षासंबंधीचा अहवाल व संचालक मंडळाचा अहवाल यासहीत लावली जाईल. तसेच संचालक मंडळाची निवडणूक असल्यास त्यासंबंधी व पोटनियम दुरुस्ती असल्यास त्यासंबंधीची सूचना त्यासोबत लावली जाईल.

५) उपरोक्त सर्वसाधारण सभेची सूचना सर्वसाधारण व क्रियाशील सभासदांना पुढीलपैकी कोणत्याही एका पध्दतीने पाठविली जाईल :-

अ) स्थानिक वाटप पध्दतीने किंवा

ब) साध्या पोस्टाने

क) ई-मेलद्वारे

ड) कुरिअरद्वारे

इ) कोणत्याही स्थानिक वर्तमान पत्रकात प्रसिध्द करुन अथवा अन्य मार्गाने प्रसिध्द करुन कळविली जाईल.

ई) बँकेच्या नोटीस बोर्डावर.

६) सर्वसाधारण सभेच्या सूचनेमध्ये सभेची जागा, तारीख व वेळ याचा स्पष्ट उल्लेख असला पाहिजे. तसेच सूचनेमध्ये गणपूर्ती अभावी तहकूब झालेल्या सभेची तारीख, जागा व वेळ याचाही उल्लेख असला पाहिजे.

७) कोणत्याही सर्वसाधारण सभेची सूचना मिळाली नाही, हे सभा तहकूब करण्यासाठी अथवा पुढे ढकलणेसाठी पुरेसे कारण ठरणार नाही.

८) सर्वसाधारण सभेची सूचना मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे स्वाक्षरीने दिली जाईल.

३५) वार्षिक सर्वसाधारण सभा व विशेष सर्वसाधारण सभेची गणपूर्ती :

१) कोणत्याही सर्वसाधारण सभेस एकूण सभासदांच्या १/५ सभासद किंवा १०० सभासद यापैकी जी संख्या कमी असेल इतके सभासद हजर असले म्हणजे गणपूर्ती झाली असे समजण्यात येईल.

२) साधारण सभेचे कामकाज सभेच्या वेळेस गणपूर्ती न झाल्यास चालविण्यात येणार नाही.

३) ठरविण्यात आलेल्या वेळेस गणपूर्ती झाली नाही तर अशी सभा तहकूब करण्यात येईल आणि ती अर्ध्या तासानंतर घेण्यात येईल. अशा सभेस गणपूर्तीची आवश्यकता राहणार नाही.

४) सभेच्या दरम्यान कोणत्याही वेळी असे लक्षात आले की, गणपूर्तीसाठी आवश्यक तेवढे सभासद उपस्थित नाहीत तर अध्यक्ष किंवा सभेचे अध्यक्ष स्थान भूषविणारी व्यक्ती अशी सभा तहकूब करेल आणि उर्वरीत कामकाज नेहमीच्या पध्दतीने तहकूब सभेत पूर्ण केले जाईल.

५) वरील क्रमांक ३ व ४ नुसार तहकूब केलेली सभा त्याच दिवशी अथवा अन्य कोणत्याही दिवशी, कोणत्याही ठिकाणी व कोणत्याही वेळेस ७ दिवसांचे आत अध्यक्ष ठरवतील त्याप्रमाणे घेण्यात येईल.

६) तहकूब झालेल्या सभेमध्ये सभेच्या सूचनेवर असलेल्या विषयांव्यतिरिक्त कोणत्याही विषयाचे कामकाज चालविले जाणार नाही.

७) तहकूब झालेल्या सभेमध्ये गणपूर्ती नसेल तरीही सभेचे नियमित कामकाज पार पाडता येईल.

८) विशेष सर्वसाधारण सभेसाठी एकूण सभासदांमधील १/५ किंवा १०० सभासद यापैकी जी संख्या कमी असेल इतेक सभासद हजर असले म्हणजे गणपूर्ती झाली असे समजण्यात येईल.

३६) सर्वसाधारण सभेचे अध्यक्ष :

संचालक मंडळाचे अध्यक्ष सर्वसाधारण सभेचे अध्यक्ष असतील. त्यांचे गैरहजेरीतमध्ये उपाध्यक्ष आणि दोघांचेही गैरहजेरीतमध्ये हजर असलेले व मतदानाचा हक्क असलेले सभासद आपल्यापैकी एकाची निवड सभेच्या अध्यक्षपदासाठी करतील.

३७) ठराव :

ज्याबाबत विशिष्ट तरतूदी कायदा, नियम व पोटनियम यात असतील असे विषय वगळता इतर बाबतीत ठराव मताधिक्याने मंजूर करण्यात येतील.

३८) सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त :

सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त सभा झाल्यापासून ३० दिवसांचे आत त्यासाठी ठेवलेल्या स्वतंत्र इतिवृत्त पुस्तकात नोंदविणे आवश्यक आहे. सदर इतिवृत्तावर अध्यक्ष व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सहय कराव्यात. अशा प्रकारचे सहय केलेले इतिवृत्त सभेमध्ये झालेल्या कामकाजाचा अचूक पुरावा म्हणून समजले जाईल.

३९) संचालक मंडळ :

१) बँकेचे कार्यकारी व्यवस्थापन बँकेच्या संचालक मंडळा मार्फत केले जाईल. संचालक मंडळाची सदस्य संख्या बँकेच्या आकारमानानुसार ठरविली जाईल.

त्याचा तपशील खालील प्रमाणे —

१) सर्वसाधारण सभासदांतून	१४
२) कलम ७३ ब (अ) प्रमाणे मागास वर्गीय	१
३) कलम ७३ क महिला प्रतिनिधी	२
४) कलम ७३ ब (अ) (१) प्रमाणे इतर मागास वर्गीय	१
५) कलम ७३ ब (अ) (२) प्रमाणे भटक्या विमुक्त जाती व जमाती	१
६) तज्ञ संचालक	२
७) कार्यकारी संचालक म्हणून नेमणूक केलेली व्यक्ती	१

एकूण :-

२२

कार्यकारी संचालक नेमला नसलेस मुख्य कार्यकारी अधिकारी अथवा सरव्यवस्थापक अथवा व्यवस्थापक हा कार्यलक्षी संचालक राहिल. संचालक मंडळाची सदस्य संख्या १७ पेक्षा जास्त असलेने दोन कार्यलक्षी संचालक नेमता येतील.

२) २ राखीव जागा – तज्ञ संचालकांसाठी –

दोन तज्ञ संचालक क्रियाशील सभासदांमधून स्वीकृत केले जातील. सदर संचालकांना बँकेच्या व्यवस्थापनाच्या मधल्या फळीत काम केल्याचा किमान १० वर्षांचा अनुभव असणे आवश्यक आहे किंवा बँकिंग संबंधीची व्यावसायिक शैक्षणिक पात्रता असणे आवश्यक आहे. यासाठी व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे सी.ए./आय.सी.डब्ल्यू.ए./सी.एस./वकील/निवृत्त बँक अधिकारी/बँकींग संबंधी प्रशिक्षण देणारे प्रशिक्षक की, ज्यांना प्रशिक्षण देण्याचा किमान १० वर्षांचा अनुभव आहे. (रिझर्व्ह बँकेचे परिपत्रक क्र. PCB.CIR.POT ३९/०९.१०३.०१/२००१-०२, Dt. ०५/०४/२००२)

३) राखीव जागा – (कायदा कलम ७३ (ब))

अ) संचालक मंडळातील एक जागा क्रियाशील सभासदांमधील अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमातीसाठी राखीव असेल.

ब) संचालक मंडळावरील एक जागा क्रियाशील सभासदांमधील इतर मागासवर्गीयांसाठी राखीव असेल.

क) संचालक मंडळावरील एक जागा क्रियाशील सभासदांमधील भटक्या जाती, विमुक्त जाती, विशेष मागास जमाती यासाठी राखीव असेल.

टीप - वरील राखीव जागांपैकी संचालक मंडळावर कोणत्याही जागेसाठी व्यक्ती निवडून आली नाही तर अशी जागा बँकेच्या निवडणूक लढविण्यास पात्र असलेल्या क्रियाशील सभासदांमधून कायदा कलम ७३ (ब) (३) नुसार नियुक्तीद्वारे भरली जाईल.

४) वरील दोन जागां व्यतिरीक्त संचालक मंडळामधील २ जागा क्रियाशील महिला सभासदांसाठी कायदा कलम ७३ सी नुसार राखीव असेल.

(टीप – क्रियाशील महिला सभासद सदर निवडणूक लढविण्यास पात्र राहिल. जर अशा जागेवर महिला संचालक निवडून आली नाही तर कायद्याच्या कलम ७३ (सी) २ नुसार दोन पात्र महिला संचालक नियुक्त करण्यात याव्यात.)

४०) संचालक मंडळ सदस्यांसाठीची पात्रता निकष :

बँकेच्या आकारमानानुसार संचालक मंडळ निवडणूक लढविणेसाठी बँकेच्या क्रियाशील सभासदांनी खालील पात्रता धारण करणे अत्यावश्यक आहे—

१) बँकेच्या क्रियाशील सभासदाने रु. ५०००/- चे किमान भागभांडवल धारण केलेले पाहिजे.

आणि

२) बँकेच्या क्रियाशील सभासदाची बँकेमध्ये ठेव रक्कम रु. ५०,०००/- असणे आवश्यक आहे.

कायदा कलम ७३ ब व क नुसार निवडणूक लढविणाऱ्या क्रियाशील सभासदांची सर्वसाधारण सभासदांसाठी लागू असलेल्या पात्रता निकषांच्या ५० टक्के इतकी किमान भाग भांडवल व ठेव रक्कम असणे आवश्यक आहे.

४१) अध्यक्ष व उपाध्यक्ष :

अ) संचालक मंडळ निवडणूकीनंतरच्या पहिल्या सभेमध्ये निवडून आलेल्या संचालकांमधून ५ वर्षासाठी अध्यक्ष व उपाध्यक्षांची निवड करेल. ५ वर्षांचा कालावधी निवडणूकीचे तारखेपासून मोजला जाईल. सदर सभेचे अध्यक्षस्थान कायदा व नियमांतील तरतूदीनुसार राज्य सहकारी निवडणूक प्राधिकरणाने नेमलेला प्रतिनिधी भूषवेल. संचालक मंडळ सदस्य आणि अध्यक्ष व उपाध्यक्ष यांचा कालावधी एकाच वेळी संपुष्टात येईल.

ब) संचालक मंडळाच्या सर्व सभांचे अध्यक्षपद अध्यक्षच भूषवतील, अध्यक्षांच्या गैरहजेरीत सभांचे अध्यक्षपद, उपाध्यक्ष भूषवतील व दोघांच्याही गैरहजेरीत संचालक मंडळातील सदस्य आपल्यापैकी एकाची अध्यक्ष म्हणून निवड करतील.

क) समान मते पडल्यास सभेच्या अध्यक्षांचे निर्णायक मत राहिल.

ड) कार्यलक्षी संचालकांना अध्यक्ष / उपाध्यक्ष यांच्या निवडणूकीमध्ये मतदान करण्याचा अधिकार असणार नाही.

४२) अध्यक्ष व उपाध्यक्ष यांचे अधिकार व कामे :

१) अध्यक्षांना खालील अधिकार व कार्ये पार पाडावी लागतील.

अ) साधारण सभा, संचालक मंडळ सभा व दोन उपसमिती सभा यांचे अध्यक्षपद भूषविणे.

ब) अध्यक्षपद भूषविलेल्या सर्व सभांच्या इतिवृत्तावर सहया करणे.

क) एखाद्या ठरावावर सभेमध्ये समान मते पडल्यास अशा ठरावावर निर्णायक मत देणे. (कास्टिंग मत)

ड) संचालक मंडळ, कार्यकारी समिती व इतर सभांचे आयोजन करणे.

इ) स्वतः असलेल्या अधिकारांमधील कांही अधिकार उपाध्यक्षांना प्रदान करणे.

फ) जर बँकेची पॉलिसी बाधीत होत असेल तर अध्यक्ष, संचालक मंडळाचे, कार्यकारी व इतर उपसमित्यांचे वतीने तातडीचे व महत्वाचे निर्णय घेऊ शकतील. असे निर्णय संबंधित सभेपुढे पुढील सभेत पुनर्मान्यतेसाठी ठेवले जातील.

२) उपाध्यक्षांना अध्यक्षांच्या गैरहजेरीमध्ये त्यांचे सर्व उपरोक्त कामकाज पार पाडावे लागेल.

४३) संचालक मंडळाचे इतिवृत्त :

संचालक मंडळ सभेचे इतिवृत्त त्यासाठी ठेवलेल्या स्वतंत्र इतिवृत्त पुस्तकात नोंदविणे आवश्यक आहे. सदर इतिवृत्तावर अध्यक्ष व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सहया कराव्यात व पुढील सभेत सदर इतिवृत्त कायम करण्यात यावे. अशा प्रकारचे सहया केलेले व मोहर केलेले इतिवृत्त सभेमध्ये झालेल्या कामकाजाचा अचूक पुरावा म्हणून समजले जाईल.

४४) संचालक मंडळाचे अधिकार व कार्ये :

१) संचालक मंडळास बँकेचे कामकाज विविध कायद्यांतर्गत सुरळीत व व्यवस्थितपणे पार पाडण्यासाठी आवश्यक असलेले सर्व अधिकार आहेत.

२) कोणत्याही सर्वसाधारण अधिकारांना बाधा न आणता संचालक मंडळास असलेले अधिकार खालीलप्रमाणे –

१) सभासदत्वाच्या अर्जाचा तसेच भाग वाटप व भाग वर्ग करण्यासंबंधी व सभासदत्वाच्या राजीनाम्याचे अर्जाचा विचार करणे.

२) बँकेच्या संघटनात्मक उद्दीष्टे ठरविणे व सदर उद्दीष्टे पूर्ण करणेसाठी आवश्यक ती कार्यवाही करणे.

३) रिझर्व्ह बँकेच्या व सहकार खात्याच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार व बँकेच्या उपविधी प्रमाणे विविध उपसमित्यांचे गठन करणे व त्यांची कार्यकक्षा ठरविणे.

४) बँकेच्या व्यवहारांचे कालनिहाय आढावा / परीक्षण करणे.

५) मुख्य कार्यकारी अधिकारी व इतर कर्मचाऱ्यांची नेमणूक करणे व त्यांना काढून टाकणे.

६) कर्मचाऱ्यांची नेमणूक, त्यांना द्यावयाचे पगार व भत्ते, सेवेच्या अटी व शर्ती, शिस्तभंगाची कारवाई इत्यादींच्या नियंत्रणासाठी योग्य ती तरतूद करणे.

७) सर्व साधारण सभेपुढे वार्षिक अहवाल, वार्षिक आर्थिक पत्रके, वार्षिक अंदाज पत्रक इ. मंजूरीसाठी ठेवणे.

८) लेखापरीक्षण अहवाल व त्यावरील पूर्तता अहवालाचा विचार करणे व सदर अहवाल साधारण सभेपुढे ठेवणे.

९) योग्य त्या संस्थांचे सभासदत्व घेणे व संलग्न होणे.

१०) वार्षिक व पुरवणी अंदाज पत्रकाचा आढावा घेणे.

११) बाहेरील कर्ज उभारण्याच्या मर्यादे पर्यंत तारणावर / विनातारण कर्ज, कॅशक्रेडीट, ओव्हरड्राफ्टस् इ. उभारणे व त्यावरील अटी व शर्ती मान्य करणे.

१२) संचालक मंडळ वेळोवेळी ठरविल त्याप्रमाणे कर्ज मंजूर करणे याबाबतचे अधिकार समितीस अथवा एखादया अधिकाऱ्यास बहाल करणे. तसेच कायदेशीर कारवाईमध्ये बँकेच्या वतीने त्यात भाग घेणेचा अधिकार देणे.

१३) गुंतवणूक धोरण तयार करणे व बँकेचे निधी परवानगी असलेल्या रोख्यांमध्ये गुंतवणे.

१४) शाखाविस्तार, विस्तारीत कक्ष, प्रशासकीय कार्यालय व ए.टी.एम. केंद्रांसाठीच्या प्रस्तावांवर विचार करणे व निर्णय घेणे व निर्णय घेणे.

१५) रिझर्व्ह बँकेच्या वेळोवेळी येणाऱ्या आदेशांनुसार ठेवी व कर्जावरील व्याजदर निश्चित करणे.

१६) संचालक मंडळाच्या निवडणूकीचे आयोजन करणे.

१७) रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार बँकिंग व्यवसाय करण्यासाठी विविध धोरणे व नियंत्रणे तयार करणे.

१८) कायदा, नियम व पोटनियम यानुसार आवश्यक असलेल्या तसेच सर्वसाधारण सभेने अधिकार प्रदान केलेल्या सर्व बाबींवर कार्यवाही करणे व सर्व कामकाज पार पाडणे.

१९) कोणत्याही कर्जाची किंवा सवलतीची पुर्नबांधणी / पुर्नरचना करणे.

२०) सभासदांसाठी शिक्षण व प्रशिक्षणासाठी योग्य अशी व्यवस्था करणे.

२१) कर्ज, कॅशक्रेडीट, बिल्स डिस्कॉर्टिंगच्या अर्जावर विचार करणे व त्याच्या अटी ठरविणे.

२२) व्यापारी व राष्ट्रीयकृत अगर सहकारी बँकेच्या तसेच आर्थिक संस्थांच्या सहभाग योजनेत सामील होणे व त्या संबंधीत कर्जाच्या अटीचा शर्तीचा विचार करणे.

२३) सभासदांकडून येणे असलेले सर्व प्रकारच्या थकबाकीचा विचार करून बँकेच्या हिताच्या दृष्टीने सदर प्रकरणी जरूरी प्रमाणे तडजोड करणे व त्यावरील कारवाई संबंधी निर्णय घेणे.

२४) बँकेने दिलेल्या विविध कर्ज व कॅशक्रेडीटस् व आर्थिक मदतीच्या योजनांचे नियमात व अटीत आवश्यकतेनुसार बदल व सुधारणा करणे, नवीन अटी घालणे किंवा जुन्या अटी रद्द करणे.

२५) बँकेसाठी विकत घेतलेल्या, विकलेल्या व तारण ठेवलेल्या राज्य ऋणपत्रे व विश्वस्त संस्थांची ऋणपत्रे याबाबत केलेल्या कार्यवाहीस मान्यता देणे व यासाठी मुख्य कार्यकारी अधिकारी व कोणाही संचालकास संयुक्तपणे याबाबत अधिकार देणे.

२६) कोणत्याही प्रकरणात अगर तंटयाबाबत वाद निर्माण झालेस बँकेच्या बाजूने अगर विरुद्ध असले तरी मे. निबंधक सहकार खाते अगर सहकारी न्यायालयाकडे अथवा योग्य त्या अधिकाऱ्याकडे खास नेमणूक झाली असल्यास सदर प्रकरण नेणे / सुपूर्द करणे.

२७) बँक, संचालक, अधिकारी, कर्मचारी यांच बाजूने अगर विरुद्ध होणाऱ्या कायदेशीर करवाईबाबत ती सुरु करणे, चालू ठेवणे, त्यात तडजोड करणे, ती सोडवून अगर काढून घेणे.

२८) दलाल, तज्ञ, सल्लागार, कायदा सल्लागार व चौकशी अधिकारी अथवा याबाबत कामे करणारी संस्था यांना बँकेच्या व्यवहारासंबंधी कराराने नेमणे व त्यांचा मेहनताना ठरविणे.

२९) बँकेसाठी जागा भाड्याने, खरेदी करणेसाठी करार करणे, त्यासाठी आगावू भाडे, ठेव व भरपाई अथवा तारणासहीत / विरहीत दीर्घ मुदतीच्या उचलीची रक्कम ठरविणे.

३०) सर्व प्रकारच्या ठेवी स्वीकारणे.

३१) जरूरीप्रमाणे संचालक मंडळ खालील प्रमाणे उपसमित्यांची नेमणूक करेल

अ) पाच संचालकांपेक्षा जास्त सदस्य नसलेली उपसमिती / उपसमित्या नेमणे व त्यास सहभाग योजनेसंबंधीचे अधिकाराव्यतिरीक्त जरूरते अधिकार देणे. यासमितीत अध्यक्ष व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचा समावेश असेल.

३२) कायदा कलम ७० (ड) यास पात्र राहून बँकेतून खाती उघडणे, ठेवी ठेवणे व त्यावर तसेच आर्थिक संस्थांबाबत व्यवहार करणेबाबतचे अधिकार बँकेच्या अधिकाऱ्यांना देणे.

३३) संचालक मंडळावरील तात्पुरत्या रिकाम्या झालेल्या जागा स्विकृत पध्दतीने भरणे.

३४) भविष्य निर्वाह निधी चालू करणे व त्यास उत्तेजन देणे.

३५) आवश्यकते नुसार विविध संस्थांचे वार्षिक सभांना प्रतिनिधी पाठविणे, त्यांच्या समितीवर / संचालक मंडळावर प्रतिनिधी पाठविणे

तसेच जरूरी प्रमाणे विविध स्तरावर होणाऱ्या चर्चासत्रासाठी, अधिवेशनासाठी प्रतिनिधी पाठविणे.

३६) खालीलबाबतीत वेळोवेळी नियम करणे, त्यात सुधारणा करणे, रद्द करणे, बदल करणे -

अ) सर्व प्रकारच्या ठेवी

ब) बँकिंग व्यवहार कर्जे व अनुषंगिक व्यवहार

क) संचालक व कर्मचाऱ्यांचे प्रवास भत्ते व इतर भत्ते

ड) भविष्य निर्वाह निधी, ग्रॅज्युईटी व बोनस

इ) कर्मचाऱ्यांची भरती

फ) कर्मचाऱ्यांचे सेवा नियम

ग) संचालक मंडळाची निवडणूक

वरील निवडणूक विषयी केलेल्या नियमांस सर्वसाधारण सभेची संमती घ्यावी लागेल.

४५) संचालक पदासाठी अपात्र होणे :

कोणताही सभासद बँकेवर संचालक म्हणून निवडून येण्यास अथवा संचालक सदस्य होण्यास अपात्र ठरेल जर असा सभासद -

१) कोणत्याही अधिकृत न्यायालयाने नादार म्हणून दोषी ठरविल्यास अथवा मानसिक दृष्ट्या दुर्बल आहे असे ठरविल्यास.

२) बँक व्यवसायाच्या अशा करारामध्ये संबंधित आहेत व भाग घेतला आहे ज्यामध्ये त्यास फायदा होत असेल तर.

३) नैतिक अधःपतनाच्या बाबींमध्ये दोषी ठरविण्यात आले असेल तर.

४) बँकेतील कोणत्याही फायदा होणाऱ्या पदावर असेल तर. तथापि राज्य सरकारने वेळोवेळी जाहीर केलेल्या धोरणानुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी अथवा पूर्ण वेळ कर्मचारी किंवा सेवक प्रतिनिधी जरी पूर्ण वेळ पगार घेणार सदस्य असला तरी अशा पदांकरिता पात्र ठरेल.

५) त्यांचा व त्यांच्या कुटुंबियांचा निबंधकांच्या पूर्व परवानगीशिवाय बँकेने भाडेतत्वावर किंवा मालकी हक्काने घेतलेल्या कोणत्याही स्थावर मालमत्तेत हितसंबंध असल्यास.

६) कोणत्याही डिक्री अथवा रिकव्हरी सर्टिफिकेटनुसार त्यांचेकडून बँकेस कोणतीही रक्कम येणे असल्यास.

७) बँकेमार्फत अथवा बँकेविरुद्ध काम करणाऱ्या कायदेशीर सल्लागाराकडे नोकरी असल्यास अथवा त्यांचेशी संबंधित असल्यास.

(खुलासा — कायदेशीर सल्लागार म्हणजे अॅडव्होकेटस् अॅक्ट १९६१ च्या कलम २ उपकलम १ मधील क्लॉज १ नुसार असणारी कायदेशीर सल्लागाराची व्याख्या.)

८) कायदानुसार कोणत्याही गुन्ह्यामध्ये दोषी ठरविला गेला असल्यास.

९) कायदानुसार सभासद म्हणून अपात्र ठरल्यास.

१०) कायदानुसार त्योच सभासदत्व निष्कासीत झाले असल्यास.

११) सतत तीन संचालक मंडळ सभांना तो पूर्वसूचना अगर अर्ज न देता अनुपस्थित राहिल्यास.

१२) सतत दोन वार्षिक सर्वसाधारण सभांना तो लेखी अर्ज न देता अनुपस्थित असल्यास आणि त्याच्या अनुपस्थितीस संबंधित वार्षिक सभेतील सभासदांनी सूट दिलेली नसल्यास.

४६) संचालक मंडळ सभांसाठी गणपूर्ती :

संचालक मंडळ सदस्य संख्येच्या १/२ किंवा त्यापेक्षा जास्त संचालक उपस्थित असतील तर गणपूर्ती झाली असे समजण्यात येईल. सदर संख्या अपूर्णाकांत आली तर त्यापुढील पूर्ण संख्येस गणपूर्ती झाली असे समजण्यात येईल. संचालक मंडळ सभेच्या गणपूर्तीसाठी कार्यलक्षी संचालकांना मोजण्यात येणार नाही. पदाधिकाऱ्यांच्या निवडणूकी व्यतिरिक्तच्या सभांमध्ये स्वीकृत तज्ञ संचालकांचा समावेश गणपूर्तीत केला जाईल.

४७) संचालक मंडळावरील रिक्त जागा :

संचालक मंडळावरील कोणतीही जागा रिक्त झाल्यास सदर जागा कायद्याच्या कलम ७३ सीबी मधील तरतूदीनुसार भरली जाईल.

४८) संचालक मंडळ सभा :

१) संचालक मंडळपूढे चर्चेसाठी आलेल्या विषयावर बहुमताने निर्णय होतील. जेथे समान मते पडतील तेथे सदर सभेच्या अध्यक्षस एक निर्णायक मत (कास्टींग वोट) देण्याचा अधिकार राहिल.

२) संचालक मंडळ सभेचे इतिवृत्त त्या कारणासाठी ठेवलेल्या इतिवृत्त पुस्तकात नोंदणे आवश्यक आहे.

३) अध्यक्षांच्या आदेशानुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी संचालक मंडळ सभा बोलावतील.

४) महिन्यातून किमान एकदा संचालक मंडळाची सभा होणे आवश्यक आहे.

५) संचालक मंडळाची सभा शक्यतो बँकेच्या नोंदणीकृत मुख्य कार्यालयात अथवा बँकेच्या कोणत्याही शाखेमध्ये ठेवण्यात यावी.

६) बँकेचे अध्यक्ष हे संचालक मंडळ सभेचे अध्यक्ष राहतील. त्यांच्या अनुपस्थितीत बँकेचे उपाध्यक्ष हे सभेचे अध्यक्ष राहतील. वरील दोघांच्या अनुपस्थितीत सदर संचालक मंडळ सभेस उपस्थित असणारे संचालक त्यांचेमधून एकाची त्या सभेकरीता अध्यक्ष म्हणून निवड करतील.

७) संचालक मंडळ सभेच्या सूचना पत्राबरोबर (नोटीस) सभेची विषय पत्रिका टाचणीसह सभेच्या वेळेपूर्वी कमीतकमी ७२ तास सर्व संचालकांना पाठविली पाहिजे.

८) अध्यक्ष हे सर्व संचालक मंडळ व कार्यकारी समितीचे सभेचे अध्यक्ष राहतील.

४९) संचालक मंडळाच्या उपसमित्या :

संस्थेचे संचालक मंडळ एका कार्यकारी समितीचे आणि इतर समित्यांचे अथवा उपसमित्यांचे गरजेनुसार गठन करेल. कार्यकारी समिती सोडून इतर उपसमित्यांमध्ये जास्तीत जास्त ५ सदस्य असतील.

५०) तक्रार निवारण व तडजोड समिती :

सभासद आणि संस्था यांचेमध्ये वेळोवेळी निर्माण होणारे वाद, तक्रारी यांचे निराकरण करणेसाठी तसेच संस्थेचे थकबाकीदार आणि संस्था यांचेमधील वाद मिटविण्यासाठी / तडजोड करणेसाठी संचालक मंडळ एका तक्रार निवारण व तडजोड समितीची स्थापना करेल. सदर समितीची रचना खालील प्रमाणे असेल.

अ) अध्यक्ष — प्रतिथयश बँकर असणे आवश्यक. (सदर व्यक्ती ही बँकेच्या व्यवस्थापनाचा सदस्य नसावी.)

ब) सदस्य — क्रियाशील सभासदांमधून दोन तज्ञ व्यक्ती ज्या अर्थशास्त्र / सहकार / बँकिंग या विषयामधील तज्ञ आहेत, अकॉंटसी व ऑडीट, वकील या क्षेत्रातील व्यवसायिक अनुभव असलेल्या व्यक्ती.

सदर समितीची सभा किमान महिन्यातून एकदा होईल.

सदर समितीचे कर्तव्य म्हणजे त्यांच्या समोर आलेल्या वादामध्ये बँकेस योग्य तो सल्ला देण्याबरोबरच कायदा / नियम, बँकेचे उपविधी व रिझर्व्ह बँकेचे आणि सहकार खात्याचे आदेश व मार्गदर्शक तत्वे तसेच बँकिंग आणि सहकार क्षेत्रातील रुढी यांचा विचार करून सभासद व संस्था यांचेमध्ये तडजोड घडवून आणणे.

५१) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, त्यांचे अधिकार व त्यांची कर्तव्ये :

मा. निबंधक व सहकार खाते यांनी वेळोवेळी प्रसिध्द केलेल्या फिट अँड प्रॉपर क्रायटेरीयानुसार संचालक मंडळ मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांची नेमणूक करेल. तो बँकेचा पूर्ण वेळ सेवक असून संचालक मंडळास त्यांच्या कामकाजात वेळोवेळी मदत करेल. मुख्य कार्यकारी अधिकारी हा संचालक मंडळाचा पदसिध्द / कार्यलक्षी सभासद राहिल. मुख्य कार्यकारी अधिकारी हा संचालक मंडळास जबाबदार राहिल व नियंत्रणाखाली राहिल. तसेच संचालक मंडळाच्या मार्गदर्शनानुसार तो आपले पुढील अधिकार व कर्तव्य पार पाडेल.

१) संचालक मंडळ मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांची निवड व नेमणूक, पोटनियम क्रमांक ४४ (३६) नुसार तयार केलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या भरतीचे नियमानुसार करतील. तसेच त्यांनी नोकरीतून काढण्या संबंधीचा निर्णय पोटनियम क्रमांक ४४ (३६) (फ) नुसार तयार केलेल्या सेवा नियमानुसार घेणेत येईल.

२) बँकेच्या दैनंदिन व्यवस्थापनावर लक्ष ठेवणे.

३) बँकेच्या वतीने बँकेची खाती चालविणे तसेच रोखतेसाठी सेफ डिपॉझीट लॉकर्सची सुविधा उपलब्ध करणे.

४) बँकेच्या वतीने आवश्यक तो सर्व पत्र व्यवहार करणे व आवश्यक त्या सर्व कागदपत्रांवर व पत्रांवर सहया करणे.

५) बँकेच्या वतीने आवश्यक ती सर्व हिशोबाची पुस्तके ठेवणे, आवश्यक ते सर्व रेकॉर्ड तयार ठेवणे, कायदा, नियम आणि उपविधीनुसार आवश्यक त्या ठिकाणी विहित नमुन्यातील विवरण पत्रके दाखल करणे यासंबंधीची सर्व योजना करणे.

६) अध्यक्षांच्या / संचालक मंडळाच्या आदेशानुसार सर्वसाधारण सभा, संचालक मंडळ सभा बोलावणे, कार्यकारी समिती आणि उपसमित्यांच्या सभा बोलवणे आणि सदर सभांचे इतिवृत्त तयार करणे.

७) संचालक मंडळाच्या संमतीने बँकेतील विविध जागांकरीता नेमणूका करणे.

८) बँकेची उद्दीष्ट, विविध धोरणे तसेच भविष्यकाळासंबंधी नियोजन करण्याकरीता संचालक मंडळास मदत करणे.

९) संचालक मंडळास वेळोवेळी आवश्यक ती माहिती देणे तसेच बँकेच्या कामकाजविषयी रिझर्व्ह बँकेने दिलेल्या कॅलेंडर ऑफ रिव्ह्यु प्रमाणे वेळोवेळी माहिती देणे व रिझर्व्ह बँकेच्या वार्षिक निरीक्षणसंबंधी माहिती देणे.

१०) संचालक मंडळाच्या सभेमध्ये ठेवण्यात येणाऱ्या प्रत्येक विषयाबाबत स्वतःचे स्पष्ट मत, सूचना सल्ला लेखी स्वरूपात देणे.

११) कायदेशीर कारवाईत बँकेचे प्रतिनिधीत्व करणे. बँकेच्या वतीने न्यायालयीन प्रक्रियेसाठी वकीलांची नेमणूक करणे.

१२) आर्थिक वर्ष संपल्यानंतर ३० दिवसांमध्ये वार्षिक अहवाल, हिशेबाची परिपत्रके संचालक मंडळाच्या संमतीसाठी तयार करणे.

१३) संचालक मंडळाने प्रदान केलेले व पोटनियमानुसार प्राप्त झालेल्या अधिकारानुसार बँकेच्या कामकाजातील कर्तव्ये पार पाडणे.

१४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी स्वतःला आवश्यक वाटतील असे काही अधिकार बँकेतील इतर अधिकाऱ्यांना बँकेच्या संचालक मंडळाच्या पूर्व परवानगीने प्रदान करू शकतील.

१५) मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचेकडे सर्वसाधारण सभेस हजर राहणाऱ्या सभासदांचे रेकॉर्ड असेल व ते रेकॉर्ड त्यांच्या ताब्यात राहिल. तसेच मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची सर्वसाधारण सभेस हजर राहिलेल्या सभासदांची यादी सभा झालेपासून १ महिन्यांचे आत रजिस्ट्रार यांचेकडे पाठविण्याची जबाबदारी राहिल. तसेच त्यांनी हजर असलेल्या सभासदांची यादी बँकेच्या मुख्य कार्यालयात नोटीस बोर्डवर लावणेची आहे. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी याप्रमाणे कार्यवाही केली आहे का याबाबत नियंत्रण ठेवणेसाठी दोन संचालकांची नेमणूक केली जाईल व त्यांचे आदेशाप्रमाणे मुख्य कार्यकारी अधिकारी कार्यवाही करेल व त्याबाबतचा अहवाल हा संचालक मंडळापुढे ठेवला जाईल.

१६) रिझर्व्ह बँक कर्ज पुरवठा करणारी वरील संस्था यांचे सुचनेप्रमाणे व सहकारी कायदा व नियमाखालील आवश्यक असलेली हिशेब पुस्तके, रजिस्टर्स ठेवणे.

१७) नाममात्र सभासदासाठी आलेल्या अर्जावर विचार करणे व त्यावर निर्णय घेणे.

१८) सभासदत्वासाठी व जादा भाग मागणीसाठीचे अर्ज स्विकारून शेरे व शिफारस लिहून संचालक मंडळापुढे निर्णयासाठी ठेवणे.

१९) कर्ज मागणीचे अर्ज स्विकारून त्यावर सविस्तर टिपणी तयार करून शिफारशीसह संचालक मंडळ अगर उपसमित्यांपुढे निर्णयासाठी ठेवणे.

२०) सर्व प्रकारच्या ठेवी स्विकाण्याची व्यवस्था करून त्यापोटी पावती, पत्रके व पासबुक देणेची व्यवस्था / सूचना करणे.

२१) बँकेच्या वतीने पैशाचे / निधीचे वाटप / गुंतवणूक करणे.

२२) रोख शिल्लक, स्थावर व जंगम मालमत्ता, दस्त ऐवज, सिक्क्युरीटीज वगैरे ताब्यात घेणेची, सांभाळण्याची व्यवस्था करणे.

२३) हाताखालील कर्मचाऱ्यांच्या नियुक्ती संबंधीचे आदेश संचालक मंडळ, कर्मचारी समिती यांचेकडून घेऊन त्याची अंमलबजावणी करणे. मात्र कर्मचाऱ्यांची संख्या एकूण मंजूर संख्येपेक्षा जास्त असणार नाही. तसेच त्यांची वेतनश्रेणी व भत्ते संचालक मंडळाने मान्यता दिल्याप्रमाणे राहतील.

२४) कर्मचारी वर्गामध्ये कामाची वाटणी करणे, कामकाज सोपविणे व त्यावर देखरेख करणे.

२५) स्टँडींग ऑर्डर्स / सेवानियमानुसार शिस्त पालनासाठी योग्यती कारवाई कर्मचारी वर्गावर करणे.

२६) जरूरी प्रमाणे जेथे आवश्यक असेल तेथे कर्मचाऱ्यांची बदली करणे.

२७) कर्मचारी वर्गाचे रजेचे अर्ज, प्रवास भत्ता, बिल, वैद्यकिय बिले व इतर संमत केलेल्या विषयांची बिले यावर निर्णय घेणे.

२८) संचालक मंडळाने मंजूर केलेल्या मर्यादेत अंदाज पत्रकाच्या मंजूरीस पात्र राहून मा. अध्यक्षंच्या पुर्व संमतीने खर्च करणे.

२९) उपलब्ध निधी संचालक मंडळाचे धोरणानुसार गुंतवणूक करून संचालक मंडळाच्या पुढील सभेत त्याची माहिती देणे.

३०) संचालक मंडळाने अथवा अध्यक्षाने दिलेल्या अधिकारानुसार काम करणे, कार्यवाही करणे.

३१) ठेवी, सोने, चांदीचे दागीने यांचे तारणावर व सरकारी कर्ज रोख्यापोटी संचालक मंडळाने ठरवून दिलेल्या मर्यादेत कर्ज मंजूर करणे. अशा मंजूर केलेल्या कर्जाचे पत्रक संचालक मंडळाच्या पुढील सभेत सादर केले पाहिजे.

५२) ठेवी :

१) बँकेस सहकार कायदा व नियम तसेच रिझर्व्ह बँकेच्या वेळोवेळी दिलेल्या आदेशानुसार आणि संचालक मंडळाच्या मंजूरीने त्या त्या वेळच्या निर्णयानुसार वेगवेगळ्या व्याजदराने ठेवी स्वीकारता येतील.

२) अशा ठेवी या चालू खाती, बचत खाती, रिकरिंग खाती, पुनर्गुंतवणूक खाती अथवा एखाद्या विशिष्ट योजनेनुसार येणारी खाती इत्यादी प्रकारात स्वीकारता येतील. परंतू अशी खाती स्वीकारतांना के.वाय.सी. नियमावलीचे पालन करणे आवश्यक आहे.

३) बँकेच्या सर्व ठेवी विमा महामंडळ कायदा १९६१ नुसार सुरक्षित असतील आणि विमा महामंडळ कायद्यातील विविध तरतूदीनुसार त्या नियंत्रित केल्या जातील.

४) अशी खाती उघडण्यासाठी व ती नियंत्रित करणेसाठी बँकेस या संदर्भात रिझर्व्ह बँकेने वेळोवेळी दिलेल्या सूचना, मार्गदर्शक तत्वे आणि आदेश यांचे पालन करणे आवश्यक आहे.

५३) कर्ज व्यवहार :

अ) सभासदांना खाली निर्देशित केल्याप्रमाणे विनातारण किंवा तारणापोटी अथवा संचालक मंडळाने मान्य केलेल्या इतर तारणापोटी कर्जे, कॅशक्रेडीट, ओव्हरड्राफ्ट व बिल्स डिस्काउंट, बिल्स परचेस मंजूर करता येईल. मात्र याबाबत रिझर्व्ह बँकेकडून वेळोवेळी येणाऱ्या कर्ज व्यवहाराबाबतच्या आदेशाचे पालन करावे लागेल.

१) व्यक्तिगत तारण किंवा इतर सभासदांची जामिनकी / नाममात्र सभासदांची जामिनकी.

२) स्थावर अथवा जंगम मालमत्तेचे सहतारण (कोलॅटरल).

३) औद्योगिक माल, व्यापारी माल, शेती माल किंवा इतर बाजार मूल्य असलेल्या वस्तू, मशिनरी यांच्यावर ताबे तारण, नजर गहाण व इतर प्रकारे बोजा निर्माण करून.

४) सरकारी कर्ज रोखे, विश्वस्त संस्थांचे कर्ज रोखे, मान्यताप्राप्त कंपनीचे भाग, डिबेंचर्स व बँकेच्या मुदत ठेवी यांचे तारणावर.

५) विमा पॉलिसीचे तारणावर. (सरेंडर व्हॅल्युपोटी)

६) वखारपावतीचे तारणावर.

७) सोने व चांदीच्या दागिन्यांच्या / लगडीच्या तारणापोटी.

८) कोणत्याही इतर दृश्य तारणापोटी. उदा. वाहने.

९) रिझर्व्ह बँकेकडून वेळोवेळी आलेल्या परिपत्रांमध्ये नमूद केलेल्या अन्य तारणावर.

ब) नाममात्र सभासद करून मुदत ठेवीच्या तारणापोटी कर्ज / उचल मंजूर करणे.

क) रिझर्व्ह बँकेने वेळोवेळी दिलेल्या आदेशानुसार नाममात्र सभासदांना कर्ज मंजूर करणे.

ड) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया व निबंधक यांनी वेळोवेळी ठरविलेल्या नियमानुसार संचालक मंडळाने कर्ज मंजूरीबाबत, योग्य तो दुरावा, विनातारण कर्जाचे प्रमाण, कर्जाच्या अटी व नियम (कारणानुसार व तारणानुसार) योग्य ते धोरण व नियम ठरविणे आवश्यक आहे.

इ) संचालक मंडळ सभा / कर्ज उपसमिती सभा यांना कर्ज अर्जातील अटी व शर्तीनुसार ते मंजूर करण्याचे अधिकार असतील अथवा कुठलेही कारण न

देता सदर कर्ज अर्ज नामंजूर करण्याचे अधिकार असतील. संचालक मंडळ सदस्यांना मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी कर्ज अर्जावर दिलेल्या शेन्यानुसारच कर्ज मंजूरीबाबत किंवा नामंजूरीबाबत योग्य तो निर्णय घेता येईल. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची शिफारस नसलेल्या कर्जांना मंजूरी देतांना संचालक मंडळ त्यांच्या अधिकारात मंजूरी देईल.

फ) सर्व प्रकारची कर्जे देतांना रिझर्व्ह बँकेने वेळोवेळी काढलेल्या आदेशांचे पालन होईल हे पाहणे आवश्यक आहे.

५४) बँकींग व्यतिरिक्त होणाऱ्या जास्तीत जास्त खर्चाची मर्यादा :

अ) संचालक व त्यांच्या नातेवाईकांच्या संबंधित संस्था व फर्मला बँकेस कोणत्याही प्रकारची देणगी देता येणार नाही.

ब) बँक त्रयस्थ संस्थांना प्रायोजक म्हणून जाहिरात देऊ शकणार नाही.

क) कोणत्याही सामाजिक कार्यासाठी खर्च करत असताना बँक सामाजिक बांधिलकीचा निधी उभारून त्याबाबतचे स्वतंत्र नियम तयार करून खर्च करून शकेल.

ड) मागील वर्षाच्या जाहीर निव्वळ नफ्याच्या १ टक्के पर्यंतचाच खर्च हा सामाजिक कार्यासाठी करता येतील.

५५) नफ्याची वाटणी :

१) सहकारी संस्था कायदा व नियम यास अनुसरून निव्वळ नफा काढला जाईल.

२) संचालक मंडळाचे शिफारशीनुसार निव्वळ नफ्याची वाटणी सर्वसाधारण सभेत खालीलप्रमाणे करणेत येईल.

अ) सहकारी कायद्याचे तरतुदीनुसार २५ टक्केपेक्षा कमी नाही, इतका नफा वैधानिक राखीव निधीत जमा केला जाईल.

ब) वर कलम अ मधील तरतुदी व्यतिरिक्त कमीत कमी १० टक्के जादा निधी वैधानिक राखीव निधीत भविष्यातील अनपेक्षित तोट्यांसाठी वर्ग करावा.

क) सहकारी कायद्यातील तरतुदीत नमूद केलेल्या कमाल मर्यादेस पात्र राहून लाभांश देणेसाठी तरतूद केली जाईल.

ड) मागील निवडणूकीच्या खर्चाच्या १/५ रक्कम निवडणूक निधी म्हणून वर्ग करता येईल.

इ) संचालक मंडळाने शिफारस केल्यानुसार शिल्लक निव्वळ नफ्यापैकी शैक्षणिक निधी म्हणून कमीत कमी ५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त १० टक्के पर्यंत रक्कम संचालक, सेवक व सभासद यांच्या प्रशिक्षणासाठी शैक्षणिक निधीत वर्ग करता येईल.

ई) रिझर्व्ह बँकेच्या नियमानुसार गुंतवणूक चढ-उतार निधी करीता आवश्यक ती रक्कम वर्ग करावी.

उ) संचालक मंडळाने शिफारस केल्यानुसार उर्वरीत नफ्याच्या १० टक्के पर्यंत रक्कम तंत्रज्ञान विकास निधी म्हणून वर्ग करता येईल.

ऊ) इमारत निधी व इतर निधीसाठी उरलेल्या रकमेतून वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या शिफारशीनुसार रक्कम वर्ग केली जाईल. नफा वाटणीतून रक्कम शिल्लक राहिल्यास ती पुढील वर्षाकरिता वर्ग करणेत येईल.

५६) भाग भांडवलाचे कर्जाशी प्रमाण :

कर्जदार सभासदांसाठी भाग भांडवलाचे कर्जाशी प्रमाण पुढील प्रमाणात राहिल.

१) विनातारणी कर्जासाठी कर्जरकमेच्या ५ टक्के पर्यंत.

२) तारणी कर्जासाठी कर्ज रकमेच्या २.५ टक्के पर्यंत.

३) लघु उद्योग धंद्यासाठी एकूण २.५ टक्के पैकी सुरवातीस कर्ज रकमेच्या १ टक्के व उर्वरीत १.५ टक्के पुढील दोन वर्षात घेता येईल.

तथापी कोणत्याही सभासदाला बँकेच्या भाग भांडवलाच्या १/५ इतकी रक्कम जास्तीत जास्त घेता येईल.

तथापी रिझर्व्ह बँकेने वेळोवेळी यामध्ये बदल केल्यास ते कर्जदारावर बंधनकारक राहतील.

तथापी भांडवल पर्याप्ततेचे प्रमाण १२ टक्के पेक्षा जास्त राहिल्यास रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार तारण कर्जाच्या बाबतीत हे प्रमाणे बँक बदलू शकेल.

५७) निधीची गुंतवणूक :

बँक निधीची गुंतवणूक खालील प्रमाणे करू शकेल.

१) सहकारी बँक, राज्य सहकारी बँक, केंद्रीय सहकारी बँक, अन्य कोणतीही बँक किंवा

२) इंडियन ट्रस्ट अॅक्टच्या सेक्शन २० मध्ये नमूद केलेल्या कर्ज रोख्यांमध्ये किंवा

३) दुय्यम संस्था किंवा इतर संस्था यांच्या भागांमध्ये किंवा त्यांचे मालमत्तेमध्ये किंवा

४) रिझर्व्ह बँकेने निर्देशित / मान्यता दिलेल्या कोणत्याही इतर प्रकारामध्ये.

स्पष्टीकरण - बँक म्हणजे बँकिंग रेग्युलेशन अँक्ट १९४९ नुसार निश्चित केलेल्या बँकिंग कंपनी ज्यामध्ये

*) स्टेट बँक ऑफ इंडिया कायदा १९५५ नुसार स्थापित झालेली स्टेट बँक ऑफ इंडिया व त्या कायद्यात होणारे वेळोवेळी बदली.

*) स्टेट बँक ऑफ इंडिया (संलग्न बँक) कायदा १९५९ नुसार कोणतीही संलग्न बँक व या कायद्यात होणारे वेळोवेळी बदल.

*) राष्ट्रीयकृत बँक किंवा व्यापारी बँक.

*) बँकिंग कंपनी (अँक्वीझिशन अँड ट्रान्सफर ऑफ अँडरटेकिंग कायदा १९७०) किंवा बँकिंग कंपनी (अँक्वीझिशन अँड ट्रान्सफर ऑफ अँडरटेकिंग कायदा १९८०) त्यानुसार कोणतीही स्थापित केलेली नवीन बँक व सदर कायद्यात होणारे वेळोवेळी बदल.

*) कोणतीही शेड्युल्ड / आंतरराज्य शेड्युल्ड सहकारी बँक जी मागील तीन वर्षांपासून सतत नफ्यामध्ये आहे व जिचा लेखापरीक्षण वर्ग अ किंवा ब आहे.

५८) राखीव निधी :

१) सहकारी कायदा नियम व पोटनियम यात नमूद केलेल्या रक्कमे शिवाय राखीव निधीत प्रवेश फी, नाममात्र सभासद फी, भाग वर्ग करण्याची फी, जप्त केलेल्या भागांची रक्कम, जप्त केलेल्या लाभांशाची रक्कम व देणग्या या रकमा जमा करता येतील.

२) राखीव निधीची गुंतवणूक कायदा व नियमानुसार करता येईल.

३) राखीव निधीची रक्कम निबंधकाच्या पूर्व परवानगीने व महाराष्ट्र सहकारी कायदा १९६० व त्याचे नियम यानुसार कोणत्याही प्रकारची मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी वापरू शकेल.

५९) लाभांश :

१) जाहीर केल्यानुसार लाभांशाची रक्कम ती ज्या सहकारी वर्षाशी संबंधित असेल त्या वर्षात शेवटच्या दिवशी सदरहू भाग ज्याचे नावाने बँकेचे पुस्तकात असेल त्यास देण्यात येईल.

२) भागधारकांची भाग रक्कम जितकी असेल तितकी व जितके महिने असेल त्या कालावधीसाठी त्या प्रमाणात तसेच भागाचे प्रमाणात कटमितीने लाभांश दिला जाईल.

३) लाभांशाची रक्कम बँकेच्या मुख्य कार्यालयात मिळू शकेल.

४) लाभांश जाहीर केल्यानंतर तीन वर्षे न घेतलेल्या लाभांशाची रक्कम जप्त करून राखीव निधीत जमा केली जाईल.

५) मागील वर्षी भांडवल पर्याप्ततेचे प्रमाण रिझर्व्ह बँकेने वेळोवेळी जाहीर केलेल्या किमान प्रमाणापेक्षा जास्त असेल तर जास्तीत जास्त १५ टक्के पर्यंत लाभांश देता येईल.

६०) हिशेब, नोंदी व लेखापरीक्षण :

१) बँकेतील व्यवहाराबद्दलचे दफ्तर व हिशेब मे. निबंधक, सहकारी संस्था व रिझर्व्ह बँक यांनी ठरवून दिलेल्या व मान्य केलेल्या नमुन्यात ठेवले जातील. बँकेचा कोणताही सभासद त्याचे संबंधित व्यवहाराविषयी हिशेब व रजिस्टर्स बँकेच्या कामकाजाचे वेळीत पूर्वसूचनेनुसार वेळ ठरवून पाहू शकेल.

२) बँकेच्या हिशेबांचे लेखापरीक्षण मा. निबंधक यांनी मान्यता दिलेल्या लेखापरीक्षकांच्या यादीतील किंवा स्वतः बँकेने मान्यता दिलेल्या लेखापरीक्षकांच्या यादीतील लेखापरीक्षकाकडून प्रत्येक आर्थिक वर्षात किमान एकदा करण्यात येईल. सदर लेखापरीक्षणाचे मानधन ठरविण्याचा अधिकार मा. निबंधक यांना किंवा बँकेस राहिल.

३) सदरचे वैधानिक लेखापरीक्षकांची व अंतर्गत लेखापरीक्षकांची नेमणूक व त्याकरीताचे मानधन यास वार्षिक साधारण सभेत मान्यता घ्यावी लागेल. तसेच त्याची पात्रता, अपात्रता, अधिकार, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या ह्या रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार आणि कायदानुसार असतील.

६१) बँकेची मोहर (सील) :

बँकेचे एक मोहर (सील) तयार करण्यात येईल व ते मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्यांचे ताब्यात राहिल. सदरहू मोहर (सील) एक संचालक व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे समक्ष संचालक मंडळाचे ठरावाप्रमाणे वापरले जाईल.

६२) पोटनियमाची दुरुस्ती :

१) पोटनियमातील कोणत्याही कलमामध्ये बदल करण्यासाठी किमान ७ दिवसाची पूर्वसूचना सभासदांना देणे आवश्यक आहे.

२) पोटनियमातील कोणत्याही कलमामध्ये बदल, दुरुस्ती, वाढ अगर रद्द करण्यासाठी सभेमध्ये एकूण हजर व मतदान करणाऱ्या २/३ सभासदांचे बहुमत आवश्यक राहिल. त्याशिवाय कोणतीही दुरुस्ती करता येणार नाही.

३) उपरोक्त बदल, दुरुस्ती, वाढ अगर रद्द झालेल्या पोटनियमांची अंमलबजावणी निबंधकाची लेखी मंजूरी आलेल्या तारखेपासून होईल.

६३) सभासदांसाठी शैक्षणिक वर्ग :

बँक वेळोवेळी सभासदांसाठी तसेच त्यांच्या संचालकांसाठी कर्मचाऱ्यांसाठी सहकारी प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करेल व त्यासाठी आवश्यक असणारा निधी जरूरी प्रमाणे केला जाणे आवश्यक आहे.

६४) भविष्य निर्वाह निधी :

भविष्य निर्वाह निधी कायदा १९५२ नुसार बँक भविष्य निर्वाह निधीसाठी कर्मचाऱ्यांच्या पगारातून कपात होणाऱ्या भविष्य निर्वाह निधी इतकीच रक्कम वर्गणी निधी म्हणून जमा करेल अथवा बँकेचा हिस्सा म्हणून भविष्य निर्वाह निधी खात्याकडे पाठवेल.

६५) सेवाशर्ती :

संचालक मंडळ सेवकांच्या सेवाशर्ती व नियंत्रणासाठी सर्व्हिस रुल्स तयार करेल व त्यामध्ये वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार दुरुस्त्या करेल.

६६) समारोप करणे :

जर बँकेचा कारभार गुंडाळणे आवश्यक असेल तर, सदरची प्रक्रिया ही कायदा व नियम यातील तरतूदीनुसार राहिल.

६७) व्यवस्थापनाच्या निर्णय प्रकीयेमधील कर्मचारी असोसिएशनचा सहभाग :

प्रशासकीय सूचनेद्वारे कर्मचारी असोसिएशनचा व्यवस्थापनाच्या निर्णय प्रकीयेमध्ये सहभाग असण्याच्या दृष्टिने योग्य ते नियम बँक करू शकते.

६८) इतर :

१) बँकेस महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक व जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक यांचे सभासद होता येईल. याशिवाय खालील संस्थांची बँक वर्गणीदार सभासद होऊ शकेल.

अ) नागरी सहकारी बँकांचे राज्य स्तरावरील फेडरेशन.

ब) नागरी सहकारी बँकांचे राज्य स्तरावरील असोसिएशन.

क) प्रादेशिक / जिल्हा स्तरावरील नागरी सहकारी बँकांचे असोसिएशन

ड) महाराष्ट्र राज्य सहकारी संघ / जिल्हा सहकारी बोर्ड

इ) इंडियन इन्स्टीट्यूट ऑफ बँकिंग अँड फायनान्स

फ) भारतीय सहकारी असोसिएशन

ग) राष्ट्रीय सहकारी युनियन

ह) नॅशनल फेडरेशन ऑफ अर्बन को.ऑप. बँक्स अँड क्रेडिट सोसायटीज.

ई) बँकिंग सेक्टरशी संबंधित असणारे इतर कोणतेही फेडरेशन / असोसिएशन / संघ / बोर्ड.

२) बँकेच्या निवडणूक प्रक्रियेमध्ये राहिलेला दोष अथवा संचालक मंडळातील रिकामी जागा न भरणे वगैरे कारणांसाठी वार्षिक सर्वसाधारण सभा अथवा संचालक मंडळ सभामधील कोणताही निर्णय बेकायदेशीर ठरणार नाही.

अ) बँकेच्या पोटनियमातील एखाद्या पोटनियमाच्या अर्थाबाबत शंका निर्माण झाल्यास, सदरची शंका निसरसनासाठी मा. निबंधक यांचा सल्ला घेण्यात यावा व त्यांनी याबाबत दिलेला निर्णय हा अंतीम राहिल.

ब) डिक्री, ऑर्डर्स, निर्णय याबाबत कार्यवाही करतांना कायद्यातील सर्व तरतूदींचे पालन करावे.

क) वरिष्ठ पातळीवरील अपील व संबंधित केसची पुनरावलोकन याचिका या कायदेशीर तरतूदींनुसार असाव्यात.

ड) गुन्हा व दंड याबाबतची कार्यवाही कायद्यातील तरतूदींनुसार करावी.

इ) निबंधकांकडे माहिती सादर करतांना कायद्यातील तरतूदींचे पालन करावे.

फ) वरीलबाबत पोटनियमांमध्ये एखादी तरतूद नसल्यास अशावेळी कायदा व नियमातील तरतूदींनुसार निर्णय प्रक्रीया पार पाडावी.

